

TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERE AYRILMASINA İLİŞKİN YAKLAŞIMLARI BELİRLEMeye YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA

A Qualitative Research for Determining the Approaches for the Separation of Turkey into Geographical Regions

Ali BALCI¹

Özet

Bu araştırma, Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasına ilişkin coğrafyacı öğretim elemanları, coğrafya öğretmenleri ve coğrafya öğretmeni adaylarının yaklaşımlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu maksatla coğrafi bölgelerle ilişkili 15 soru belirlenmiştir. Bu sorular, kapsam geçerliğini sağlamak için uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar tarafından tamamında ittifak edilen sorular veri toplamak için hazırlanan formda kullanılmıştır. Amaca uygun olarak hazırlanmış açık uçlu sorulardan oluşan bu anket formu, amaçlı örnekleme stratejisine göre uygulanmıştır. Bu uygulamadan elde edilen veriler betimsel analize tabi tutularak çözümlenmiştir. Bunun sonucunda; mevcut coğrafi bölgelerin ayrımı ile ilgili kıstaslara, bu ayrımın fayda ve zararlarına, coğrafi bölgelere ayırmanın gerekliliğine ve gereksizliğine, bunun nasıl olması gerektiği hususundaki görüşlere, bölge ve il sınırlarının birbirleriyle örtüşmeme nedenlerine, haber bültenlerindeki hava durumunun bölgelere göre sunulmasının oluşturduğu kanaatlere, bölge sınırlarının niçin cetvelle çizilip çizilemeyeceğine, bölgelerin kaldırılıp-kaldırılmamasına, ihtiyaca göre farklı kriterler kullanılarak birbirinden farklı yeni coğrafi bölgeler oluşturulabilmesine ilişkin tespit edilen bulgular yorumlanarak tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Coğrafi Bölge, Doğal Bölge, Beşeri Bölge, Bölge Algısı, Bölge Sınırı

Abstract

This study aims to evaluate the approaches of geographers, geography teachers and geography teacher candidates regarding the distinction of Turkey into geographic regions. For this purpose, 15 questions were identified related to the geographic regions. A pre-test for the content validity of the questions was conducted with experts. Completely allied questions by experts have been used for collecting data in the prepared form. Questionnaires consisting of open-ended questions which was applied according to the purposive sampling strategy. The obtained data from questionnaire were processed by descriptive analysis. The findings, discussions and suggestions of the study concluded about criteria for the distinction of existing geographical regions, advantages and disadvantages of the distinction, necessary or unnecessary of geographic regions, views on how this should be done, causes of region and province boundaries do not overlap with each other, the opinions expressed in the news bulletins of the weather condition according to the regions, why region boundaries can be drawn or cannot be drawn with ruler, to remove the region borders or not, and how can we use different criteria for new geographic regions according to needs.

Keywords: Geographic Region, Physical Region, Human Region, Sense of Region, Region Border

¹ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Coğrafya Eğitimi ABD., abalci@marmara.edu.tr

GİRİŞ

Dünyanın yaşı, yaklaşık beş milyar yıldır (Kurter ve Hoşgören, 1986;81). Dünya, bu sürecin başlangıcında tek bir kara parçası (Pangea) ve okyanustan (Panthalassa) müteşekkil iken, geçirdiği jeolojik değişime bağlı olarak zamanla parçalanmıştır (Christopherson, 2009;318, Ketin, 1982;573). Önce Laurasia ve Gondwana kıtalarına bölünmüştür. Bu parçalanma ile aralarına Tetis (Tethys) Denizi (Yalçınlar, 1985;226) ya da okyanusu (Ketin, 1982;571, Hoşgören, 1987;19) yerleşmiştir. Devam eden bu parçalanma süreci neticesinde kıtalar ve okyanuslar bugünkü görünümünü almıştır. Günümüzde Dünya'ya uzaktan bakıldığında denizler ve okyanuslarla, hatta yer yer boğazlarla birbirlerinden ayrılmış kıtalar ve okyanuslar dikkat çekmektedir. Bu ayırım tamamen doğaldır. Çünkü bu şekillenmeye insanoğlu müdahil olamamıştır. Doğrusu, olması da mümkün görülmemektedir. Ancak insanoğlu, bu kıtaların adlandırılmasında ve sınırlarının belirlenmesinde kuşkusuz söz sahibidir. Hatta bu tür uygulamalarında sınır dahi tanımamıştır. Bu kıtaları sınırlamada bazen doğal bir unsuru, bazen de beşeri bir yapıyı esas almıştır. Nitekim Asya ile Avrupa kıtalarının sınırlarını belirlemede Ural Dağları, İstanbul ve Çanakkale boğazları gibi doğal varlıkları kullanırken, Asya - Afrika kıtaları arasında Süveyş kanalı, Kuzey ve Güney Amerika kıtaları arasında Panama Kanalı gibi beşeri yapıları sınır olarak kullanılagelmiştir.

Kıtalar arasındaki ayırimda olduğu gibi, kıtalar bünyesindeki ülkelerin sınırlarının belirlenmesinde de bu doğal ve beşeri yapılar birlikte etkili olmuşlardır. Ancak bu ayırimda, beşeri unsurlar kuşkusuz daha baskın olmuştur. Çünkü kıtalar üzerinde varlığını sürdüren bu ülkeler sınırlarını büyük ölçüde savaşlarla belirlemişlerdir. Dolayısıyla da sınırların çizilmesinde haklı olarak siyasi, askeri, ekonomik vb. güce bağlı olarak şekillenmeler söz konusu olmuştur. Bu güç, ülkelerin sınırlarını belirlerken yerine göre doğal bir yapıyı, yerine göre de beşeri bir varlığı kullanmayı zorunlu kılmıştır. Örneğin Türkiye'de de sınırların belirlenmesinde birçok kıstas birlikte etkili olmuştur. Mesela Yunanistan, Bulgaristan ve Ermenistan sınırlarının bir bölümünde akarsuların talveği esas alınmışken, İran'la sınırının bir bölümünde dağ sıraları belirleyici unsur olmuştur. Suriye sınırında ise böylesi bir belirleyiciliğe yer verilmemiş, hatta bir kısmı "Güney demiryolunun 7,5 metre güneyinden geçirilmiştir" (Tuncel 2011;8). Ülkeler arasındaki sınırların çizilmesine bazı uç örnekler vermek de mümkündür. Zira her ne sebeple olursa olsun, Dünya'da sınırları cetvelle çizilmiş (ABD – Kanada, Libya – Mısır – Sudan –Çad, Ürdün – Suriye – Irak – Suudi Arabistan gibi), duvarla (ABD – Meksika, Filistin – İsrail, Türkiye – Suriye), telle örülmüş, sokağa döşenen parke taşlarıyla sınırlanmış (Hollanda – Belçika sınırı), bir Anıtle işaretlenmiş (İsveç – Norveç – Finlandiya, Slovenya – Avusturya sınırı), heykel dikilmiş (Arjantin – Şili sınırı), 3'lü piknik masası şeklinde tasarlanmış (Slovakya – Avusturya – Macaristan sınırı) ülkeler de mevcuttur (trthaber, 2015). Hatta aynı ülke sınırları dâhilinde önceden bir şekilde kullanılmış duvarların ve surların kullanıldığına da şahit olunmaktadır. Nitekim Almanya'daki 'Berlin duvarı', Çin'deki tarihi 'Çin seddi', Lima'daki (Peru) San Juan de Miraflores ile Surco mahalleleri arasındaki duvar (Hürriyet, 2015) bu bağlamda zikredilmeye değer tarihi/beşeri yapılandıdır.

Bütün bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere ülke sınırlarının belirlenmesinde herhangi bir ölçütün kullanılmasının gerekliliği üzerinde ittifak edilecek bir durum olası görülmemektedir. Çünkü ülkelerin sınırlarını belirlemede kullandıkları yöntemlerin ve hâlihazırda bu sınırları korumada kullandıkları uygulamaların her geçen gün değişerek arttığı bilinmektedir.

Ülkeler arasındaki sınırları belirlemede kullanılamayan herhangi bir kıstası, ülke dâhilinde kullanmak pekâlâ mümkündür. Çünkü bunu yapmayı engelleyecek bir durum söz konusu değildir. Ülkeler, sınırları dâhilinde ihtiyaçları doğrultusunda isterlerse fiziki, isterlerse beşeri birçok kıstası ölçüt olarak kullanabilirler. Bunları kullanmaları da yadsınamaz. Hatta, Türkiye'de olduğu gibi, yer yer hiçbir kriteri esas almadan da bölgeler oluşturmaları başkaları tarafından sorgulanamaz. Ancak, bu tür sınırlamaların niçin yapıldığı ülke insanı için önemlidir. Çünkü bu sınırlamalar olumlu ya da olumsuz olarak kendini etkilemektedir. Dolayısıyla da bu tür uygulamaları ülke insanları her yönüyle araştırmalı, tartışmalı, yorumlamalı ve önerilerde bulunmalıdır. Örneğin; Türkiye'de yaşayan bir insan, Avrupa ve Asya kıtalarını birbirinden ayırdığı varsayılan İstanbul ve Çanakkale boğazlarının neden coğrafi bölgeleri ayırmada kullanılmadığını sorgulayabilmelidir. Bu sorgulama, kendisine ufuk açması ve dayanak oluşturması için, daha da genelleştirilebilir. Mesela "Dünya'daki hangi ülkeler sınırları içerisinde, hangi gerekçelerle bölgeler oluşturmaktadır? ABD ve Kanada'daki eyalet sınırları, Fransa, Almanya ve İngiltere'deki idari vb. sınırlar hangi kıstaslara göre yapılmıştır? Türkiye'deki coğrafi bölge uygulamasıyla bunlar arasında bir paralellik söz konusu mudur? Bu tür uygulamaların faydaları ya da zararları var mıdır? Uygulamada ne tür aksaklıklar yaşanmaktadır?" gibi zihinlerde oluşan birçok soruya cevap aranabilmelidir.

Burada araştırmamıza konu edilen bölge kavramını tetkik için, doğal bölge, beşeri bölge ve coğrafi bölge kavramlarını tahlil etmekte fayda vardır: Bölge, sözlüklerde "Herhangi bir nitelik bakımından bir sayılmış ülke, yer ya da toprak parçası, mıntıka"(TDK, 1979), "Mıntıka, yeryüzünün doğal, beşeri ya da ekonomik özelliklerine göre belirlenmiş bir bölümü..."(İzbirak 1968) gibi ifadelerle açıklanırken, Selen (1941;252) Birinci Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941); 'Raporlar, müzakereler, Kararlar' kitabında bölgeyi "...müşterek coğrafi vasıflarla temayüz eden tâli kısımlardır. Coğrafi vasıflar kara, su, hava, nebat, hayvan ve insan gibi unsurların müşterek ve müteakabil tesirleri ile husule gelir. Bu sebeple, bir nahiyenin coğrafi vasıflarını tesbit için evvelâ morfolojik evsaf, yani avarız şekilleri itibariyle görülen hususiyetler, sonra

iklim ve nebatî hayat itibariyle görülen başkalıklar, nihayet tabii muhit ile uzvi ve beşerî hayat arasındaki münasebetler araştırılır. Fakat ekseriya coğrafi unsurlardan biri veya birkaçı diğerlerine nazaran daha bariz ve daha tipik bir şekilde tezahür eder. Bu sebeple bir yerin coğrafi vasıflarının tesbiti müdekkikin vukuf ve takdirine bağlı kalır" ifadeleriyle açıklamaktadır. Bu kavram, konu ile ilgili yapılmış farklı araştırmalarda; "Sınırları, yönetsel ya da ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine ya da üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçasıdır"(Özey, 2006;1), "Belli özdeksel ve tinsel ekin öğelerinin görelî olarak türdeş kıldığı coğrafya alanıdır"(Özey, 2016;99), "Yeryüzünde, doğal ortam koşullarına, insan faaliyetleriyle ilgili sosyal, kültürel ve ekonomik fonksiyonlara veya bunların sentezine göre belirlenerek sınırlandırılan mekân birimleridir"(Özçağlar, 2010;24), "Mekânsal bir bütünün belirli nitelikler bakımından bağdaşık olan bir parçası. Yani, seçilmiş olan nitelikler ve bu niteliklere göre yapılan genelleştirme sonucu varılan mekânsal küme"(Yiğit, 2006) gibi içeriği benzer ifadelerle tanımlanmaktadır. Bu kaynaklarda doğal bölge "doğal ortam koşullarına (yer şekilleri-jeolojik yapı, iklim, hidroğrafya, toprak ve bitki örtüsü, zoocoğrafik unsurlar, doğal afetler) göre her biri için ayrı ayrı belirlenen bölgelerdir"(Özçağlar, 2010;24). Beşeri (sosyoekonomik/fonksiyonel) bölge "yerleşim durumuna, nüfusa, hammadde üretimi, sanayi ve hizmet üretimine bağlı olarak yeryüzünde meydana gelen bölgelerdir. Bu sosyoekonomik bölgeler insan faaliyetlerinin türlerine göre işlevsel biçimde tasnif edildiği için aynı zamanda fonksiyonel bölgeler şeklinde de adlandırılmaktadırlar"(Özçağlar, 2010;35). "Fonksiyonel bölgeler, Bir odak noktası etrafında organize edilmiş bölgelerdir"(Özey, 2016;99). "Coğrafi mıntaka yerine kullanmaya başladığımız Coğrafi bölge"(Yücel 1987;9) ise "yeryüzünün doğal, beşeri ve ekonomik özelliklerine göre belirlenmiş bir bölümdür"(Özey, 2006). "Hem doğal hem de beşerî bölgelerin sentezidir. Sınırları doğal ve beşerî unsurlara göre belirlenir. Dolayısıyla kapsadıkları alanların bütününde aynı özellikleri görmek mümkün değildir. Bu yüzden ayrıntıda farklı özelliklere sahip olan alt bölgelere, bölümlere, yörelere, kesimlere ve alanlara ayrılırlar"(Özçağlar, 2010;43) ifadeleriyle açıklanmaktadır.

Bu kavramlar ışığında, "20.yy'ın ilk yarısından beri Osmanlı Devleti idaresindeki ülkelerin, dolayısıyla memleketimizin idari ve tabii birtakım bölgeler halinde incelenmekte olduğunu... Türkiye'nin coğrafi bölümlenmeye tabi tutulmasının, ilk kez 1941'de ele alınmış bir mesele olmadığı"(Yiğit, 2006;35-36) bilgisinden hareketle,² Türkiye'nin 7 coğrafi bölgeye ve 21 bölüme ayrıldığı Birinci Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941) rapor, müzakere ve kararlarına bakmakta fayda vardır. Çünkü araştırmamıza dayanak oluşturan, halen ilkökul, ortaokul ve lise coğrafya ders kitaplarında kullanılan coğrafi bölgelerin tüm ayrıntılarını ve bunların gerekçelerini burada bulmak mümkündür. Nitekim bu müzakere, rapor ve kararlara ilişkin bazı ifadeler aynen aşağıdaki gibidir: "Bölgelerin ayrılması meselesi, coğrafya kongresinin ele aldığı ve iyi bir neticeye bağlamak istediği esaslı işlerden biri olmuştur. Bu güne kadar tedris sahasına çıkmış olan coğrafya kitaplarındaki coğrafi taksimat, sayı, saha ve isim bakımından birbirinden çok farklı idi. Mezkûr taksimatı ilmi esaslara istinat ettirmek hususunda müellifler tarafından sarfedilmiş olan gayretler ne kadar fazla olursa olsun, muhtelif kanaatler arasında büyük ayrılıklar bulunması millî coğrafya tedrisatında tam bir anarşiye meydan vermiş bulunuyordu; kaldı ki, pek yakın zamanlara kadar, memleketi idarî taksimata, nehir havzalarına ve hattâ meridiyenler boyunca alınmış hemen hemen düz çizgilerle bir takım kompartımanlara ayırmak gibi çok gayri ilmî yollardan giden kitaplar bile tedrisat sahasına çıkmıştır. ...Avrupalılar tarafından yazılmış coğrafya kitaplarından çoğunda memleketimizin ya nehir havzalarına ve deniz mailelerine, yahut -zaman ve yer bakımından kat'iyetle tesbiti daima mümkün olmıyan- eski tarihî bölgelere göre taksim edilmiş olduğu görülür. Umumiyetle ecnebi kaynaklara dayanılarak meydana getirilmiş bulunan yerli eserlerde ise, memleketin coğrafi bir realite olan vahdeti ihmal edilerek, birbirinden ayrı memleketler şeklinde (Rumeli), (Anadolu), (Cezireiulya) gibi büyük kısımlar ayrıldıktan sonra bunlar dâhilindeki vilâyetler ayrı ayrı mütalea edilirdi"(I.Coğrafya Kongresi, 1941;76).

"...Türkiye coğrafyası komisyonunda uzun müzakereler yapılarak evvelâ coğrafi bölgelerin ne gibi esaslara göre tesbit olunması lâzım geleceği hakkında umumî mahiyette fikir teati edilmiş bu müzakereler neticesinde, ilk ve orta tedrisat sahasında kullanılabilecek yedi coğrafi mıntaka (bölge) tesbit olunmuştur... Hazırlanan coğrafi bölgeleri kongreye arz eden komisyon bölge hudutları ve isimleri üzerinde son söz söylenmiş olmadığını, fakat şimdiden elde edilen neticenin, bugünkü bilgi derecesine göre varılmış bir merhale olarak telâkki edilebileceğini ve bu taksimatın coğrafya tedrisatında bugüne

²"Çağdaş bölgesel coğrafya anlayışı yüzyıl kadar önce Fransa'dan yayılmaya başlamıştır. Ancak iki binyıl önce Strabon tarafından Dünya'nın o zamanlar bilinen kısımlarının ve bu arada ülkemizin bulunduğu kısımların bölgesel tasvirleri Geographika'da sunulmuştur. Ülkemizin bilinen en eski bölgesel tasvirlerinden biri de, 1648'de zamanının idari bölümlerini esas alan Kâtip Çelebi'nin Cihannüma adlı eserinde yer alır. Modern coğrafyanın kurucularından Carl Ritter (1858), Erdkunde'de ülkemizi nehir sistemlerine ve su bölümü çizgilerine göre doğal bölgelere ayrılarak incelenmiştir" (Yiğit, A. 2006; 34). "Askeri Binbaşı Hüseyin Paşa (1887), Memalik-i Osmaniye'yi 15 iklime ayırmış ve bu sistem üzerine Osmanlı Devletlerini incelemiştir. Fransız Vital Cuinet, Osmanlı ülkesini resmi salnamelere göre idari bölünmeyi esas almıştır. Ewald Banse, 1915'de Osmanlı ülkelerini 10 doğal bölgeye göre anlatmaya çalışmıştır" (Özey, 2016: 100-101).

kadar devam etmiş olan karışıklığın önüne geçmek gibi pratik bir fayda getirmekte olduğunu da kabul ediyordu...”(I.Coğrafya Kongresi, 1941;77).

Türkiye'nin coğrafi bölgeleri hakkında Türkiye coğrafyası komisyonu tarafından kongreye verilen raporda “Memleketimizde coğrafi bölgeler tesbit etmek işini üzerine almış olan Türkiye coğrafyası komisyonu, umumî içtimalarında bu bölgeleri tayin için göz önünde tutulması gerekli görülen esaslar üzerinde uzun münakaşalar ve fikir teatisinde bulunduktan sonra bölge hudutlarını büyük makyaslı bir harita üzerinde çizmek ve bölgelere isim vermek üzere kendi aralarında dört kişilik bir komite seçmiştir. İ.H.Akyol, B.Darkot, H.Louis ve H.S.Selen'den mürekkep olan bu komite, Türkiye'de ayrılan yedi coğrafi mıntakanın sahasını harita üzerinde tespit etmiş ve bunlara isimler vermiş, sonra bu mıntakaları bir takım tâli kısımlara ayırmıştır... Şunu söylemeye hacet yoktur ki, daha vazih hudutlarla tahdit edilmiş ve daha muvafık bir şekilde isimlendirilmiş, daha küçük sahalı bölgeler tefriki hususunda öteden beri uğraşmakta bulunan ilim adamlarının mesaisi son hedefine varmış sayılmaz. Bugün kongreye sunulan eserin gerek Türkiye'ye ait yerli ve ecnebi coğrafya kitaplarında, gerekse okullarımızın coğrafya tedrisatında görülen karışıklıkları ortadan kaldıracak, bu sahada insicam ve ahenk temin edecek pratik bir netice gibi telâkki edilmesi mümkündür”(I.Coğrafya Kongresi, 1941;80).

“Coğrafi bölgeler tesbit edilirken memleketimizin umumi şekli, avarızının hâkim çizgileri, arazisinin bünyesi, iklimi, nebatî örtüsü gibi fiziki amillerle beraber nüfusun dağılışı, iktisadî faaliyetlerin nev'i ve şiddeti gibi beşerî amiller de göz önünde tutulmuştur. Umumî şekli bakımından, kütleî olan memleketimizin üç yüzünü denize dayanmış, diğer birini ile Asya kıtasına birleşmiş ve bir ucunda da Avrupa kıtasına temel atmış dört köşeli bir yapı meydana getirdiği görülür... Bütün bu şartlar gözönüne alınarak ayrılmış bulunan bölgelerin mütebariz ve kolay anlaşılır bir takım karakterlere sahip olması icap eder. Şu noktayı da kaydetmek lâzımgelir ki, bir coğrafi bölgenin «vasatı halini» ifade eden bu karakterler, komşu bölgelere geçerken tedricen değişirler: Bunun için, bölge sınırlarını ne cezri ayrılıklar tesbit eden çizgiler, ne de idari taksimatı ayıran kat'î hudutlar şeklinde değil, üzerlerinde intikal vasıfları sezilen az çok geniş şeritler gibi telâkki etmek icap eder. Bazı sahalı vardır ki iki ayrı bölge arasında hakikî bir geçit yeri meydana getirirler. Böyle yerlerde, intikal vasıfları bakımından orayı komşu mıntakalardan birine veya ötekine bağlamayı tercih ettirecek coğrafi amilleri inceden inceye araştırmak lazım gelmektedir...”(I.Coğrafya Kongresi, 1941;81). “Coğrafi mıntakaların adlandırılması işinde, memleketin denizlere doğru acılan cepheleri üzerinde yer alan mıntakalar, komşu olan denize nisbet edilmişler, iç kısımlar ise, Memleketimizin bütünlüğünü meydana getiren Anadolu'nun muhtelif cihetlerine göre isim almışlardır... Komisyonumuz tarafından tesbit edilen coğrafi bölgeler bunlardır (kongre tarafından kabul olunan bölgelerin sahalı, hudutları ve adları Profesör Louis'nin taksimatına tamamiyle uymuyorsa da ana çizgiler arasında büyük farklar yoktur). Bu bölgelerin saha, hudut ve isim bakımından kat'î şekillerini aldıkları iddia edilemezse de, bugünkü coğrafya tedrisatımızın mühim bir ihtiyacına tekabül ettiklerini zannetmekteyiz. Mümkün olduğu kadar kuvvetli esaslara istinat ettirmeye çalıştığımız Türkiye'nin coğrafi bölgelerini kongrenin tetkikine arz ediyoruz”(I.Coğrafya Kongresi, 1941;82). İfadeleri kullanılarak kabul edilen Türkiye'nin coğrafi bölgeleriyle ilgili yaptığımız bu araştırmamızda görüşlerine başvurduğumuz katılımcıların coğrafi bölge, doğal bölge, beşeri bölge kavramlarının tanımları ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlarda adeta bir ittifak söz konusudur.

Kısaca belirtmek gerekirse; ülkeler, sınırları dâhilinde -belli gerekçelerle, ihtiyaçları doğrultusunda- bazı bölgeler oluşturmaktadır. Türkiye'de de 1941 yılında bu tür uygulamalara benzer bir çalışma yapılmıştır. Bu uygulamayla Türkiye, 7 ayrı coğrafi bölgeye ve 21 bölüme ayrılmıştır. Ancak bu ayırmada kongre raporlarında da değinildiği üzere; bölge hudutları ve isimleri üzerinde 'son söz henüz söylenmemiş' ve 'son hedefe' varılmamıştır. Bunların 'kat'î hudutlar olmadığı' vurgusu yapıldığı halde, sonradan kullanılan bu kıstaslar yeterince sorgulanmamış ve günün şartlarına göre yenilenmemiştir. Bu durum da zaman zaman farklı görüş ve düşüncelerin dile getirilmesine sebep olmuştur. Örneğin, Bilgili (2016;128) 'Çözümün bölgeleri kaldırmak olduğunu' ileri sürmüştür. Özey (2006;3), bu sınırlarla Sevr Antlaşması'ndaki sınırlar birbirleriyle benzeştirilmeye mi çalışılmıştır? Sorusunu tartışmaya açmıştır. Araştırma sırasında görüştüğümüz coğrafya öğretmenleri, haber bültenlerinde hava durumunun bölgelere göre sunulmasının bu bölgelerin bazı insanlar tarafından iklim bölgesi olarak algılanmasına sebep olduğunu zikretmişlerdir. Bununla ilgili olarak bazı öğrencilerin, Akdeniz bölgesindeki yerleşmelerde Akdeniz ikliminin, Karadeniz bölgesindeki yerleşmelerde Karadeniz ikliminin yaşandığı gibi yanlış bir yaklaşıma sahip olduklarına şahit olduklarını ifade etmişlerdir. Hatta coğrafya öğretmenlerinin zaman zaman “Hocam, İç Anadolu burası ise Dış Anadolu neresi?”(Ö10), “Üç bölgede toprakları olan il hangisi?”(Ö2) gibi sorulara muhatap olduklarını dile getirmişlerdir.

Bütün bu ve benzeri düşünceler bu araştırmayı gerekli kılmıştır. Bu maksatla coğrafyacı öğretim elemanları, coğrafya öğretmenleri ve coğrafya öğretmeni adaylarının Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasına ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Bu görüşler ışığında aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

- Birinci Coğrafya Kongresi (1941) ile Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasının nedenlerine ilişkin yaklaşımları birbirinden farklı mıdır? Hangi ölçütlerin esas alındığı konusunda bir ittifak söz konusu mudur? Bölgelere ayırmayı zorunluluk olarak mı görmekteyler? İllerin sınırları ile bölgelerin sınırlarının birbiriyle örtüşmemesini, haber bültenlerinde 'hava durumunun' bölgelere göre sunulmasını nasıl değerlendiriyorlar? Coğrafi bölgelerin sınırları

ile cetvelle çizilmiş bazı ülke ve eyalet sınırları arasında nasıl bir ilişki kuruyorlar? Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmayı faydalı mı zararlı mı? Buluyorlar.

- Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmaması durumunda ne tür olumsuzlukların görüleceği ve günümüzde kullanılanlardan farklı olsaydı ne tür değişikliklerin yaşanacağı kanaatindedirler?
- Katılımcılardan Türkiye'yi yeniden coğrafi bölgelere ayırmaları istense, bunu hangi ölçütlere göre ve nasıl yapıyorlar? Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmada farklı kıstaslar kullanılması fikrini nasıl yorumluyorlar?

YÖNTEM

Bu araştırma, coğrafyacı öğretim elemanları, coğrafya öğretmenleri ve coğrafya öğretmeni adaylarının Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasına ilişkin yaklaşımlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Amaca ulaşmak için nitelik araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu modelin tercih edilmesinin sebebi, elde edilmesi arzulanan bilgilere bu yöntemle ulaşmanın daha sağlıklı olduğu düşüncesidir (Altunışık, ark., 2007; Arslan ve ark. 2007; Balcı, 2004; Böke ve ark. 2009; Duman, 2008; Ekiz, 2009; Karasar, 2003; Kuş, 2003; Küçükahmet, 2001; Sönmez, 2009; Tanrıoğen, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmanın çalışma grubunu; 2014-2015 öğretim yılı bahar döneminde İstanbul'da iki üniversitede coğrafya bölümü ve anabilim dalında görev yapan 5 öğretim elemanı, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim kurumlarında coğrafya öğretmenliği yapan 10 öğretmen ve bir üniversitede coğrafya öğretmenliği lisans programına devam eden 20 öğretmen adayı öğrenci oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme stratejisine göre tespit edilen; Öğretim elemanlarının tamamı erkektir. Üniversitede 3 ila 20 yıldır görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %40'ı erkek, %60'ı kadındır. Bu öğretmenler 1 ila 4 yıldır öğretmenlik yapmaktadır. Öğretmen adaylarının %50'si erkek, %50'si kadındır. Bunların tamamı üniversitede 5. sınıf lisans programı öğrencisidir.

Veri toplamak için, I.Coğrafya kongresi (1941) raporları, müzakereleri ve kararlarından, ilkokul ortaokul ve lise coğrafya ders kitaplarından ve günlük hayattaki yaygın kullanımdan faydalanılarak hazırlanan toplam 15 soruluk bir anket formu - uzman görüşü alınarak- kullanılmıştır.

Araştırmada yeterli derinlikte doymun veri toplamak için coğrafyacı öğretim elemanları, coğrafya öğretmenleri ve coğrafya öğretmeni adaylarına uygulanmak üzere bir anket formu geliştirilmiştir. Bu anket formunun kapsam geçerliğini sağlamak için üç farklı uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların tamamında ittifak ettikleri sorular ankette kullanılmıştır. Bu değerlendirmeler sonrasında anket formu 15 adet açık uçlu sorudan oluşturulmuştur. Sorularda; coğrafi bölge, doğal bölge, beşeri bölge kavramları, coğrafi bölge oluşturmadaki ölçütler, bunların zorunluluk olup olmadığı, coğrafi bölgelere ayırmanın fayda ve zararları, idari sınırlarla bölge sınırlarının birbirleriyle örtüşüp-örtüşmemesi, haber bültenlerinde hava durumunun bölgelere göre sunulmasının avantaj ve dezavantajları, bölge sınırları ile ilgili farklı alternatiflerin değerlendirilmesi, coğrafi bölge sınırlarının cetvelle çizilip-çizilemeyeceği ve bunlarla ilgili katılımcı önerileri... sorgulanmıştır. Bu anket formu 25 Nisan- 24 Mayıs, 2015 döneminde katılımcılara uygulanmıştır.

Uygulamanın sonuçları betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için tedbirler alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bunun için veri toplama süreci ve araştırmanın tüm aşamaları ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. Verilerin temininde ve çözümlenmesinde, anket formu içerisinde yer alan soruların yoklanmak istenen niteliklerle ve ölçülmek istenen kapsamla ne kadar uyumlu olduğunu belirlemek için uzman görüşüne başvurulmuştur. Katılımcıların yaptığı açıklamalara çalışma içerisinde doğrudan alıntılar yapılarak yer verilmiştir. Uygulama sürecinde elde edilen veriler, farklı araştırmacıların da inceleyebilmesi için araştırmacı tarafından arşivlenmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada çalışma grubuna; coğrafi bölge, doğal bölge, beşeri bölge kavramlarına ilişkin 3, Türkiye'deki coğrafi bölgelerin mevcut durumu ile ilgili 8, coğrafi bölgelerle ilgili ileri sürülen varsayımlara ilişkin 2, coğrafi bölgelerin nasıl olması gerektiği ile alakalı 2 soru yöneltilmiştir.

Coğrafi bölge, doğal bölge, beşeri bölge kavramlarının tanımları ile ilgili sorulara verilen cevaplarla literatürde kullanılan tanımlar arasında önemli ölçüde benzerlikler mevcuttur. Nitekim coğrafi bölge kavramı için "Coğrafi ünitelerin ortak bulunduğu yerler ve mekânlar"(Ü1), "Bir bütünlük veya benzerlik gösteren alanlar"(Ü2,A4,14), "Coğrafi kriterlere göre bölünmüş parçalar"(A2,10,12), "birlik ve bir bütün sağlayan alanlar"(A19), "Daha çok fiziki coğrafya özelliklerine göre toprakların parçalara ayrılması"(Ü3,A20), "Fiziki ve beşeri unsurlarının dikkate alınarak ülkenin bazı esaslara göre kategorize edildiği (Ö1,Ö3), bölümlendirildiği (Ö6), sınırlandırıldığı yerler"(Ö9), "İklim, yüzey şekilleri, beşeri ve ekonomik özellikleri açısından benzerlik ve bir bütünlük gösteren yerler"(Ü4), "sınırlamada etnik, siyasi, dini ve mezhepsel dokuların devreye girdiği yerler"(Ü5), "bize öğretildiği üzere 7 coğrafi bölgemiz"(Ö5,7,8,A1,4,8,9,11,13,15,16,18) ifadelerini kullandıkları belirlenmiştir.

Doğal bölge ile ilgili olarak “İnsan ve etkilerinin yok sayıldığı”(A1,7,12) “daha çok coğrafyanın fiziki unsurlarını çağrıştıran”(Ö3,A3), “fiziki (doğal) özelliklerinden kaynaklanan (A6,10-15,17,Ö6,9,10), birlik ve üniteler”(Ü1,Ü3). “Jeolojik bölgeler”(A12), “Yeryüzü şekilleri”(Ü3,4,A2,12,13,20,Ö1), “İklim bölgeleri”(A8), “bitki örtüsü (flora) bölgeleri”(A20), “topraklara göre bölgeler”(Ü3,4,A5,19,Ö1,2), “hayvan (fauna) bölgeleri”(A20), “ekolojik bölgeler”(Ü2), “hidrografik bölgeler”(Ü4, A9,13,Ö1,5,7), “Milli parklar”(A18) açıklamalarına yer vermişlerdir.

Beşeri bölge ile ilgili olarak da “İnsan ait benzer özelliklerin öbek öbek bir arada olduğu mekânlar”(Ü1), “İnsan faaliyetlerinin - doğa üzerindeki etkisine bağlı olarak (A7)- ortaya çıkardığı bölgeler”(A4), “Nüfus”(Ü3,4,Ö1), “Yerleşme”(Ü4,Ö1,7,A12), “Tarım”(Ü4,A14,20,Ö4,7), “Hayvancılık”(Ö7,A20), “Sanayi”(A16,Ö1), “Ulaşım”(Ü4,A8,12,14,20), “Ticaret”(Ü2,Ö4-5,A12,14,20), “Turizm”(Ö7, A9), “Madencilik”(Ü2), “Enerji kaynağı”(A9), “Hizmet sektörü”(Ö3), “Sosyal-kültürel”(A4,11), “Dini-mezhepsel”(Ü5,A13), “siyasi”(Ü5), “İdari ve askeri”(Ü4) bölgeler ifadelerini kullandıkları tespit edilmiştir.

Türkiye’deki Coğrafi Bölgelerin Mevcut Durumunu Değerlendirmeye İlişkin Bulgular

Türkiye’nin hâlihazırda kullanılan coğrafi bölgelerini değerlendirmeye yönelik olarak, katılımcılara yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlar içerisinde;

- Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasında ‘eğitim ve öğretim faaliyetlerinin’ belirleyici rol oynadığı,
- Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasında daha çok ‘fiziki coğrafya özelliklerinin’ ölçüt alındığı,
- Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırmanın ‘gerekli’ olduğu,
- Türkiye’deki bölgelerin ve illerin sınırlarının birbirleriyle örtüşmemesinde ‘bölgelerin sınırlarının coğrafi olmamasının’ etkili olduğu,
- Haber bültenlerindeki hava durumunun bölgelere göre sunulmasının ‘yanlış’ olduğu,
- Cetvelle çizilmiş bazı ülke ve eyalet sınırlarının ‘ö ülkelerin doğal koşullarından’ kaynaklandığı,
- Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırmanın ‘ faydalı olmadığı ve bunun siyasi bölge olarak algılanması’ gibi bir anlam taşıdığı vurgusu daha belirgindir.

Türkiye Neden Coğrafi Bölgelere Ayrılmıştır?

Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasıyla ilişkili olarak katılımcılara; “1941 yılında yapılan I. Coğrafya kongresinde Türkiye 7 ayrı coğrafi bölgeye ayrılmıştır. Bu ayrım neden yapılmıştır?” Sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar bu soruya altı farklı kategoride toplam 75 cevap vermişlerdir. Bu cevaplardan üzerinde en fazla durulanı; eğitim-öğretim (%27) ve siyasi yapıyla (%24,3) alakalı olmuştur. Bunları, coğrafi faktörlerle ilişkilendiren nedenler (%17,6) izlemiştir. İdari, iktisadi ve hizmet alanlarındaki planlamalara faydalarını gerekçe gösterenlerin oranı ise %16,2 kadardır. Bölgelerin sınırlarının gösterilmesinde ve isimlendirilmesinde yaşanan karışıklıkları gidermek için yapıldığını ifade edenlerin oranı ise %4’tür. Bunun yanında Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırmanın belli bir kurala riayet etmediklerini ve bu uygulamanın son derece yanlış olduğunu ileri sürenlerin oranı da (%10,8) azımsanmayacak boyutlardadır (Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcılara Göre Türkiye’yi Coğrafi Bölgelere Ayırmanın Nedenleri

	Katılımcılar			Frekans (f)	Yüzde (%)
	Coğrafya öğretmeni adayları (A)	Coğrafya öğretmenleri (Ö)	Coğrafyacı Öğretim elemanları (Ü)		
Türkiye’nin coğrafi özelliklerinin daha iyi öğrenilmesini ve öğretilmesini sağlamak	9	8	3	20	27,0
Siyasi, kültürel ve etnik amaçlar	12	3	3	18	24,3
Coğrafi faktörler	6	4	3	13	17,6
İdari, iktisadi ve hizmet alanlarındaki planlamalara faydalarının olduğu düşüncesi	4	4	4	12	16,2
Bölgelerin sınırlarının gösterilmesinde ve isimlendirilmesinde yaşanan karışıklıkları gidermek için yapıldığı	2	0	1	3	4,1
Türkiye coğrafi bölgelere ayrılırken belli bir kurala uyulmadığı ve Türkiye’nin bölgelere ayrılmasının da son derece yanlış olduğunu	7	0	1	8	10,8
Toplam	40	19	15	74	100

Katılımcıların Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasının nedenlerine yönelik olarak üzerinde ittifak ettikleri tek bir gerekçeleri bulunmamaktadır. Ancak bu gerekçeleri içerisinde; *'Türkiye'nin coğrafi özelliklerini daha iyi öğrenmek ve öğretmek'* ifadeleri öne çıkmaktadır. Nitekim bu hususta; Coğrafyacı öğretim elemanlarından Ü2; *"Öğretmek ve öğrenmek daha kolay olsun diye. Ülkemizin coğrafi olarak daha iyi tanınmasını sağlamak için"* yapıldığını dile getirmektedir. Ü3 ise bu hususta *"Parçalı bir yapının daha pratik ve daha kolay bir öğrenme sağladığına"* dikkat çekmektedir. Ü4'ün *"Coğrafya öğretiminde kullanılacak büyük coğrafi birlikleri belirlemek için yapıldığı"* ifadeleri de bu görüşü destekler mahiyettedir.

Coğrafya öğretmenlerinin ikisi (Ö7 ve Ö10) dışında tamamı yine öğrenme ve öğretmeyi öne çıkarmaktadırlar. Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmanın nedenleri ilgili olarak; *'Türkiye'nin özelliklerinin (Ö2) iyi ve kolay tanınması (Ö3), öğrencilere daha iyi (Ö8), daha kolay bir şekilde öğretilmesi (Ö1,4,5,6 amaçlanmıştır türünde ifadeler kullanmışlardır.*

Coğrafya öğretmeni adaylarının da bu soruya verdikleri yanıtlar, öğretim elemanları ve öğretmenlerin cevaplarıyla paralellik göstermektedir. Öyleki kullanılan ifadeler adeta birbirinin tekrarı gibidir. Örneğin coğrafya öğretmeni adaylarından A10 ve 11; *'daha iyi öğrenmek ve öğretmek'*, A8; *'öğrenmeyi kolaylaştırmak'*, A18; *'coğrafi olguları daha iyi açıklanmak'...* ifadelerine yer vererek bu konuya açıklık getirmişlerdir.

Katılımcıların Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasının nedenleri arasında önemli bir yer tutan ikinci gerekçeleri de siyasi, etnik ve kültürel amaçlarla yapılmış olabileceği düşüncesidir. Katılımcıların %24,3'ünün düşünceleri bu yöndedir. Örneğin öğretim elemanlarından Ü1, Ü2 ve Ü5; öğretmenlerden Ö1, Ö7 ve Ö10; öğretmen adaylarından A1,3,4,6,9,12-15,17,18 ve 20 bu doğrultuda fikir beyan etmişlerdir. Bu konu ile ilgili olarak *"Siyasi ve etnik kümeleme için"*(Ü5), *"Ülke içinde ayrımcılık oluşturmak ve ülke bütünlüğünü sarsmak için"*(Ö7), *"Altında Türkiye'yi bölme ve parçalama niyeti yattığı için"*(A3), *"ülkeyi parçalamak, karıştırmak gibi bir amaç olduğu için"*(A14) yapılmıştır ifadeleri kullanılmıştır. Ayrıca *"Düşman ülkeler, Türkiye'yi daha rahat paylaşsınlar diye"*(A17), *"Yabancıların siyasi emellerine ortak etmek için"*(A18) ayrılmıştır gibi beyanlar kullanılmıştır. Hatta A4; *"Böyle bir ayırım ve sınıflandırma ülkeyi siyasi karışıklığa sürüklemiş, sınıflandırmalara yol açmıştır"* şeklinde bir açıklamaya da yer vermiştir.

Katılımcılara göre Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmanın üçüncü önemli nedeni; Coğrafi faktörlerdir. Bu faktörlerle bağlı olarak yapılan ayırmada; *Yer şekilleri (Ö10,A19) dağ, ova, plato, tarım alanı, iklim özellikleri (Ü2), doğal bitki örtüsü (A19), tarım ürünlerinin dağılışı, ulaşım sistemleri, konut tipleri (A9)* gibi unsurların etkili olduğu üzerinde durulmuştur.

Çalışma gurubuna göre Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmanın dördüncü önemli nedeni; Türkiye'nin idari, iktisadi ve hizmet alanlarındaki planlamalarını kolaylaştırmaktır Bu düşünceyi; Ü4,Ö2,6,A14 *'Yönetimi kolaylaştırmak'* bağlamında değerlendirmişlerdir. A14, bu ayırımın gerekliliğini delillendirmek için *"Bunda bir art niyet aranmamalıdır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde de yönetimi kolaylaştırmak amacıyla devlet eyaletlere ayrılmıştı..."* ifadelerine yer vermiştir.

Katılımcılar Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmada bütün bu nedenlere ek olarak *"Bölge isimlerine yönelik bir takım karışıklıkları ortadan kaldırmak"*(A8) *"bölgelerin sınırlarının gösterilmesinde ve isimlendirilmesinde yaşanan karışıklığın önüne geçmek"*(A7), *"Bölge isimlerini Türkçeleştirmek"*(Ü4) amacı üzerinde de durmuşlardır.

Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayrılırken kullanıldığı varsayılan yukarıdaki bütün bu nedenleri hiçe sayan, hatta bu ayırımın son derece yanlış olduğunu savunan katılımcılar da yok değildir. Bunlar bu düşüncelerini; A4 *"Bölgelere ayrılırken coğrafya açısından hiçbir nitelik önemsenmemiş. Bu ayırım gelişigüzel yapılmış"*, A12 *"Coğrafi amaçla çizildiği söylene de coğrafi hiçbir kurala uyulmamış"*, A6 *"Coğrafi olarak bakıldığında üzerinde tüm ayrıntılarıyla düşünülmeden alınmış bir karar olarak görüyorum. Çünkü bakıldığında kendi içerisinde çelişen birçok yer var"*, A18 *"Neye dayanarak bölündüğünü hala anlamış değilim çünkü kırılan bir vazo eski halini almaz"*, A4 *"Coğrafyanın bilimsel niteliği açısından Türkiye'nin 7 bölgeye ayrılması son derece yanlış. Böyle bir ayırım yapılmasına gerek yok"*, A13 *"1800'lü yılların Avrupa'sında kullanılan bu sistemin örnek alınması. Ancak o sistemi kullanan ülkeler sistemden vazgeçmişlerdir"*, A20 *"Bölge kavramının yanlış anlaşılmasından olabilir"*, Ü1 *"Herkesin bir bölgesi var bizimde olsun mantığı içinde değerlendirildiğini zannediyorum"* şeklindeki ifadelerle açıklamışlardır.

Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasında hangi ölçütler esas alınmıştır?

"Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasında herhangi bir ölçüt esas alınmış mıdır? Alınmışsa bunlar nelerdir?" Sorusuna cevap veren katılımcıların yarısından fazlası (%58,7) bu ayırmada Türkiye'nin fiziki coğrafya özelliklerinin etkili olduğu kanaatinde idiler. Öyle ki sadece *'yerşekillerinin'* etkili olduğunu dile getirenlerin oranı %24'tür. Bunu %20,7 ile *'iklim özellikleri'* izler. Bu dağılımda *'bitki örtüsünün'* oranı %12,4, *'nüfus özelliklerinin'* oranı %9,1'dir. Bunu sırayla *'ekonomik faaliyetler'* (%8,3), *'yerleşme özellikleri'* (%6,6), *'siyasi coğrafya özellikleri'* (%5,8), *'denizleri'* (%2,5), *'yüzölçümü'* (%1,7) takip eder. Ayrıca *'konumu'*, *'hidrografik özellikleri'*, *'toprak özellikleri'*, *'tarihi özellikleri'*, *'sosyo-kültürel özellikleri'* ve *'komşuları'* da kullanılan kıstaslar arasındadır (Tablo 2). Ancak bütün bu faktörlerin yanı sıra coğrafi bölge ayırımında *'herhangi bir ölçüt esas alınmamıştır'* (%4,1) diyenlerin bulunması dikkate alınması gereken bir durumdur. Çünkü bu ayırıcı görüş hemen hemen her soruya verilen yanıtlar içerisinde önemli oranlarda kendine yer bulmuştur.

Tablo 2: Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Oluşturulurken Hangi Ölçütlerin Esas Alındığına Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Frekans (F) ve Yüzdeleri (%)

Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasında esas alınan ölçütler		Katılımcılar	f	%
Konumu	Ö1		1	0,8
Yüzölçümü	A11;Ö3		2	1,7
Komşuları	Ö9		1	0,8
Denizleri	A10;Ö9;Ü4.		3	2,5
Fiziki coğrafya özellikleri	Yerçekilleri	A1,2,3,5-9,10-11,13-16,18-20;Ö1-4,6,8,9;Ü1-4.	29	24,0
	İklimi	A1,2,5,7,8,10,11,13-19;Ö1-6,8,9;Ü2-4.	25	20,7
	Bitki örtüsü	A1-2,5,7,11,16,19;Ö1-4,6,9;Ü3-4.	15	12,4
	Hydrografik özellikleri	A7	1	0,8
	Toprak özellikleri	Ö1	1	0,8
Beşeri coğrafya özellikleri	Nüfusu	A2,5,8,11,16;Ö1,3,4,6,9;Ü4	11	9,1
	Yerleşme özellikleri	A2;Ö1-4,6;Ü2-3	8	6,6
	Tarihi özellikler	A2	1	0,8
	Sosyo-kültürel özellikleri	Ü2	1	0,8
	Siyasi coğrafya özellikleri	A3,12,13,20;Ö7,10;Ü5	7	5,8
Ekonomik coğrafya özellikleri	Ekonomik faaliyetler	A1,8,15,16;Ö1,2,9;Ü2-4	10	8,3
Herhangi bir ölçüt esas alınmamıştır	A4,12,17,18;Ö5		5	4,1
Genel Toplam			121	100

Türkiye Coğrafi Bölgelere Ayrılmalı mıdır?

Katılımcılara "Türkiye bugünkü gibi veya farklı bir şekilde coğrafi bölgelere ayrılmalı mıdır? Neden?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya cevap veren katılımcıların %68,6'sı (Ü4,5;Ö1,3,4,5,6,7,8,9;A1,2,3,4,5,6,8,10,11,12,13,14,16,19) Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmanın gerekli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ancak bunlardan sadece %4,2'si coğrafi bölge ayrımının bugünkü gibi olması gerektiğini savunmuştur. %79,2'si ise (Ü4,5,Ö1,3,5-9,A1,2,4,5,6,10,12,13,16,19) bu ayrımın bugünkü gibi olmaması gerektiğini iddia etmişlerdir. Türkiye coğrafi bölgelere ayrılmalı diyen katılımcılardan %16,7'si ise evet Türkiye coğrafi bölgelere ayrılmalı demiş fakat bu ayrımın bugünkü gibi mi? yoksa daha farklı mı? Olması gerektiği hususunda bir açıklama yapmamışlardır. Bu soruya cevap veren katılımcıların %31,4'ü (Ü1,2,3,Ö2,10,A7,9,15,17,18,20) ise bölge ayrımına ihtiyaç olmadığını ifade etmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3: Katılımcıların "Türkiye Coğrafi Bölgelere Ayrılmalı mıdır?" Sorusuna Verdikleri Yanıtların Frekans ve Yüzdeleri

		f	%
Ayrılmalıdır	Bugünkü gibi ayrılmalıdır	1	4,2
	Ayrılmalıdır diyen ancak bunun nasıl olması gerektiğiyle ilgili bir açıklama yapmayanlar	4	16,7
	Bugünkünden farklı ayrılmalıdır	19	79,2
Ayrılmamalıdır		11	31,4
Genel toplam		35	100

Katılımcılardan Ü4,5;Ö1,3,4,5,6,7,8,9;A1,2,3,4,5,6,8,10,11,12,13,14,16 ve 19 Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmanın gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Ancak bunlardan sadece bir katılımcı (Ö4) "Bölgeler şuan liselerde kullanıldığı gibi olmalı çünkü konuyu bir bütün olarak görmek öğrenme açısından önemli" ifadelerini kullanarak coğrafi bölge ayrımının bugünkü gibi olması gerektiğini savunmuştur. Bunun dışında bugünkü ayrımın kullanılmasını savunan başka bir katılımcıya rastlanmamıştır.

Katılımcılardan Ü4,5,Ö1,3,5,6,7,8,9;A1,2,4,5,6,10,12,13,16 ve 19 ise Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmaya bir ihtiyaç olduğu vurgusu yapmışlardır. Ancak bu ayrımın bugünkü gibi olmaması konusunda ittifak etmişlerdir. Olması gereken bölge ayrımları için ipuçları vermişlerdir. Şöyle ki;

Ü4,5,A2,10,12 ve 16 ekonomik faaliyetleri öne çıkarmış ve "Türkiye'de Sanayi, turizm ve tarım bölgeleri" oluşturmanın gerekliliği üzerinde durmuşlardır.

A4,5,13,Ö6 ve 7'de A5 gibi doğal ve beşeri bölgelere göre bir ayrım yapılmasına vurgu yapmışlardır.

Ö3,8,9 ve A19 Coğrafi bölgelerin siyasi bölgeler olarak algılanmasının önüne geçilecek tedbirler alınması üzerinde yoğunlaşmışlardır.

Ö1,5 ve A6 coğrafi bilimsel araştırma sonuçlarını dikkate alarak yeni bir bölge sınırı oluşturmanın kaçınılmaz olduğunu öngörüsünde bulunmuşlardır.

A1 ise bölge tasnifinde yönleri kullanmayı önermiştir. Bununla ilgili olarak "...bölge kavramı kullanılacaksa bunu yönlere göre yapmak daha uygundur. Batı Anadolu ya da Anadolu'nun kuzeyi gibi..." beyanı dikkat çekmektedir.

Türkiye coğrafi bölgelere ayrılmalı diyen katılımcılardan A3,8,11 ve 14 ise sadece "Olması gereken bir uygulamadır"(A11), "Gereklidir. Çünkü yönetimi kolaylaştırmak, olası bir soruna müdahale etmek için gereklidir"(A14), "Anlatırken kolaylık sağlayacağına inanıyorum"(A8), "İllerin ve ülkenin analiz edilmesinde ve anlaşılmasında çok yararlıdır"(A3) ifadelerine yer vermişlerdir. Ancak bu ifadelerini açıklamaya dönük kapsamlı bir ayrıntıya yer vermemişlerdir.

Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmaya gerek olmadığını ileri süren katılımcılar, bu soruya; "gerek yok"(Ü3, Ö2, A9), "anlamı yok"(Ü2), "ihtiyaç yok"(Ü1), "ayrılmamalıdır"(Ö10,A7,15,17,20), "Kesinlikle karşıyım"(A18) türünde cevaplar vermişlerdir.

Türkiye'deki Bölgelerin ve İllerin Sınırlarının Birbirleriyle Örtüşmemesi Nasıl Yorumlanmalı?

Katılımcılara "Türkiye'deki illerin sınırları ile bölgelerin sınırları birbiriyle örtüşmez. Bu duruma verilebilecek örnekler oldukça fazladır. Örneğin; Bilecik ilinin hem Ege, hem Marmara, hem İç Anadolu, hem de Karadeniz bölgelerinde, Kahramanmaraş'ın hem Akdeniz, hem Doğu hem de Güneydoğu Anadolu bölgelerinde toprakları vardır. Bu durumu nasıl yorumluyorsunuz?" Sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlarda katılımcılardan %56'sı coğrafi bölge sınırları için 'gereksiz', 'coğrafi değil', 'mantıksız', 'yanlış', 'geçerliliğini yitirmiş', 'işlevsel değil' ifadelerini kullanmışlardır. %28'i ise bölge sınırlarının 'bilimsel araştırmalarda', 'eğitimde' hatalı değerlendirmelere ve karışıklıklara neden olduğu kanaatindedirler. Diğer katılımcılar ise bu durumun 'normal' (%12) olduğu ve 'düzeltmesi gerektiği' (%4) yönünde görüş belirtmişlerdir:

Ü1,3,4,5,Ö10,A2,3,4,6,12,13,16 ve 17 coğrafi bölge sınırları için 'gereksiz', 'coğrafi değil', 'mantıksız', 'yanlış', 'geçerliliğini yitirmiş', 'işlevsel değil' türünde ifadeler kullanmışlardır.

Ö1,3,8,A1,10,11,16 coğrafi bölge sınırlarının 'bilimsel araştırmalarda', 'eğitimde' hatalı değerlendirmelere ve karışıklıklara neden olduğu iddiasındadırlar.

Ü2,Ö5 ve 9 coğrafi bölge sınırları için il sınırları ile örtüşmeyebilir, 'normal', 'günlük hayatta hiçbir etkisi yok' türünde açıklamalara yer vermişlerdir.

A7 ise "Coğrafi sınırlar ile idari sınırlar uyumlu hale getirilmelidir" şeklinde bir açıklama yapmıştır.

Haber Bültenlerinde 'Hava Durumunun' Bölgelere Göre Sunulmasının Avantajları ve Dezavantajları Nelerdir?

Katılımcılara "Haber bültenlerinde 'hava durumu' verilirken hemen hemen her kanalda bölgelere göre bir sunum yapılmaktadır. Bu sunum doğru mudur? Avantajları ve dezavantajları var mıdır? Varsa nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve bu soruya toplam 34 cevap alınmıştır. Bu cevapların büyük çoğunluğunda, bölgelere göre bir sunum yapılmasının yanlış olduğu ifade edilmiştir (%76,5). Bunun aksine bu uygulamayı avantajlı bulanların oranı ise %17,6'dır. Bölgelere göre bir sunum yapmanın ne avantajlı ne de dezavantajlı olduğunu ifade edenlerin oranı ise sadece %5,9'dur.

Haber bültenlerinde hava durumunu bölgelere göre sunmak doğru mudur? Sorusuna cevap veren katılımcılardan %76,5'i hayır 'yanlıştır' (A3,4,10,11,12,13,16,17,18,19;Ö1,2,4,7,9), 'Kesinlikle yanlıştır' (Ü2,3;A20), 'Tabiki de yanlıştır' (A6), 'doğru değildir' (Ü4,A1,5,7,15,Ö3,5) türünde cevaplar vermişlerdir. Ancak yanlış diyen bu katılımcıların %62,5'i bu yanlışla çözüm aramış ve önerilerde bulunmuşlardır. "Türkiye'nin bir iklim haritası konup bunun üzerinden anlatılırsa daha anlaşılır olacaktır"(A3). "Yönlere göre isimlendirerek sunum yapmak avantajlı olabilir"(A1). "Doğu Anadolu bölgesi yerine 'ülkemizin doğusu' demek ya da Akdeniz bölgesi yerine 'ülkemizin Akdeniz etkisinde kalan kesimi' demek ya da 'Karadeniz'e sınırı olan yerleri' demek daha uygundur"(Ö9). "Ülkemizin doğusunda ya da batısında, iç kesimlerinde gibi ifadeler daha iyi olur"(A15). "Bölge yerine konuma dayalı bir sunum yapılması taraftarıyım"(A19). "Kıyı bölgelerini sunarken deniz isimlerini vererek sunmak sanırım daha doğru olur. İç bölgelerde de yöresel adlar kullanılabilir"(Ü2). "Hava durumu il il verilir"(Ö4) türünde açıklamalar yapmışlardır.

Haber bültenlerinde 'hava durumunun' bölgelere göre sunulmasını doğru bulan katılımcıların oranı %17,6'dır (Ü5;A2,8,14;Ö8,10).

Haber bültenlerinde 'hava durumunu' bölgelere göre sunmanın avantajlarının ve dezavantajlarının olmadığını ileri süren katılımcılar da mevcuttur (A9,Ö6).

Cetvelle Çizilmiş Bazı Ülke ve Eyalet Sınırları ile Türkiye'deki Coğrafi Bölge Sınırları Arasında Nasıl Bir İlişki Kurulabilir?

"Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki bazı ülke sınırları; ABD ve Kanada... gibi ülkelerde eyalet sınırları yer yer cetvelle çizilmiştir". Türkiye'deki bölge sınırları ile bu durum karşılaştırıldığında nasıl bir değerlendirme yaparsınız? Sorusuna katılımcılardan 3 farklı kategoride toplam 46 cevap gelmiştir;

Katılımcılar, Kuzey Afrika'daki ve Orta Doğu'daki bazı ülkelerin cetvelle çizilmiş sınırları için en fazla doğal koşullara (13 katılımcı) ve siyasi vasıflara (6 katılımcı) dikkat çekmişlerdir. Ayrıca doğal zenginliğe ve koordinat düzlemine de atıfta bulunanlar olmuştur (3 katılımcı).

Doğal koşullar içerisinde çöllere yapılan vurgu en fazladır (Ü2,A10,13,15,16,Ö5,8,9). Siyasi atıflar için “İngiliz kalemiiyle çizildiği için”(Ö5), “tamamen Avrupa’nın inisiyatifinde yapıldığı için”(Ö6), “Masa başı sınırları olduğundan”(Ü1), “yönetim amaçlı yapılan sınırlandırmalardan dolayı”(Ü3), “batılılar tarafından eşit paylaşılın diye”(A14) ifadeleri kullanılmıştır. Bununla birlikte “sınırların doğal olarak zenginliği olmadığı için”(A7, 10), “koordinat düzlemi açısından olumlu ve kestirme bir yol olduğu için”(Ö8), açıklamalarına da yer vermişlerdir.

ABD ve Kanada’daki eyalet sınırlarının yer yer cetvelle çizilmiş olması ile ilişkili olarak; “yüzölçümleri itibariyle çok büyük”(Ö2) “...ve kısa mesafelerde koşulların değişmesine sebep olacak doğal faktörlerin bulunmaması”(A7), “idaresinin, yönetiminin kolay olması adına”(Ö9), “her eyaletin uygun boyutta olması esas alınmış ancak doğu batı kıyıları özenle ayrılmıştır”(Ö6), “siyasi durumlara göre çizilmiştir”(Ü4), “çok soğuk alanları kapladığı ve nüfus da çok seyrek olduğu için sınırlar dümdüz şekildedir”(A15) açıklamalarını yapmışlardır.

Katılımcılar, cetvelle çizilmiş ülke ve eyalet sınırları ile Türkiye’deki coğrafi bölge sınırlarını karşılaştırdıklarında, neden Türkiye’nin coğrafi bölge sınırlarının cetvelle çizilemeyeceği hususunda 18 cevap beyan etmiştir.

Bu açıklamalarında; “Türkiye’de ‘doğal ve beşeri faktörlerin’ (Ö2,A7,11), ‘yer şekillerinin’ (Ü2,A1,2) kısa mesafelerde çok fazla değişiklik göstermesi”, “Türkiye çok önemli bir konumda bulunduğu ve bir karışı dahi çok değerli olan topraklara sahip olduğu için”(A10), “kullanılmayacak olan arazinin çok az olması sebebiyle”(A13), “Türkiye’de doğal koşullar açısından -çöl, kutup gibi- olumsuzluk ihtiva eden bir durumun söz konusu olmaması”(A16), “...geniş bir yüzölçüme sahip olmaması”(Ü4), “bölge sınırları çizilirken... coğrafi kriterlerin ele alınmış olması”(Ö1) gibi özelliklere atıfta bulunulmuştur. Bunun yanında açıklamalarda siyasi vurgular da mevcuttur. Örneğin “Bizimkinde de cetvel mantığı var. Fakat şekil olarak farklılık gösteriyor. Sadece onlardaki gibi düz gitmiyor”(A3), “siyasi amaçlara hizmet için yapılmış olabileceği (uzun vadede) akla gelebilir”(A6), “Hali hazırdaki durumunda cetvelle çizmeden bir farkı yoktur”(Ü4), “ülkemizde farklı bir cetvel kullanılmış (anlayana tabi)”(A17), “Türkiye’de bölge sınırları oluşturulurken siyasi çıkarlar ve yabancı devletlerin planları göz önüne alınmıştır”(Ö7) ifadeleri özellikle dikkat çekmektedir.

Türkiye’yi Coğrafi Bölgelere Ayırmanın Faydaları ve Zararları Nelerdir?

“Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasının faydaları nelerdir?” sorusuna cevap veren katılımcıların tamamı ‘faydalı olmadığı’ yönünde açıklamalar yapmışlardır. Ancak bu olumsuz ifadeleri kullanan katılımcıların %61,3’ü (19 katılımcı) bu ifadelerine ek olarak faydalı olduğuna dönük olumlu ifadeler de kullanmışlardır.

Katılımcılar, “Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasının zararları nelerdir?” sorusuna ise, zararlı olduğuna yönelik, 5 ayrı kategoride toplam 43 görüş serdetmişlerdir.

Faydaları

Katılımcılara “Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasının faydaları nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya 16 katılımcı ‘faydası yok’, 19 katılımcı da ‘zararlı olsa da şu faydalarını da unutmamak gerekir’ türünde cevaplar vermişlerdir.

Katılımcılardan Ü1,Ö2,4,7,10;A2,3,4,5,6,7,13,15,17,18,20 Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırmanın faydalı olmadığı düşüncesindedirler. Bu kanaatlerini “faydası olduğunu düşünmüyorum”(Ü1,Ö10,A2,6,7,13,15,18,20), “faydası olduğu düşüncesinde değilim”(Ö4), “faydalı bulmuyorum”(Ö2), “faydası yok”(Ö7,A3,17), “Çünkü bölgeler coğrafi kıstaslara uygun değil”(A20) “hiçbir faydası ve mantığı yok”(A4), “zararlı”(A5,18) gibi ifadelerle dile getirmişlerdir.

Ancak bütün bu itirazlar ve faydası olmadığına yönelik kesin ifadeler yanında; açıklamalarında ‘zararlı olsa da...’, ‘... gibi zararları yanında’, ‘şu faydalarını da unutmamak gerekir...’ türünde ifadelerle vurgular zayıflatılarak coğrafi bölgelerin “öğretimi kolaylaştırması”(A8, 9) ve “öğrenmede kolaylık sağlaması”(A19), “coğrafya öğretiminin gerçekleştirilmesine katkı sağlaması”(Ö5), “coğrafya derslerini kolaylaştırması”(A10), “coğrafi olayları anlatmak konusunda tasnif kolaylığı tanınması”(A16), “yöresel yemek, türküler ve halk oyunlarının bölgelere göre isimlendiriliyor olması”(Ü2), “...sürekli tartışma yaratarak tartışma kültürünü artırması”(A12) gibi faydalarına dönük ifadeler de yer vermişlerdir.

Zararları

Katılımcılar, Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırmanın zararlı olduğuna dair 5 kategoride toplam 43 görüş ileri sürmüşlerdir. Bu görüşler siyasi (%46,5), sosyal (%11,6), ekonomik (%11,6), eğitim - öğretim (%20,9), coğrafi kriterleri kullanmama (%9,3) içeriklidir (Tablo 4).

Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleriyle İlgili İleri Sürülen Varsayımlara İlişkin Bulgular

Katılımcılara Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin olmaması ve bugünkünden farklı olması durumunda günümüzde yaşananlardan daha farklı olarak nelerin yaşanacağı soruları sorulmuştur. Katılımcılar varsayımlara dayalı bu sorulara sarıh cevaplar vermişlerdir. Örneğin, coğrafi bölgelerinin olmamasının zararlarının daha fazla olacağı kanaati dillendirirken, bugünkünden farklı olmasını ise coğrafi olmadığı sürece benimsemeyecekleri yönünde ifadelerle açıklamışlardır.

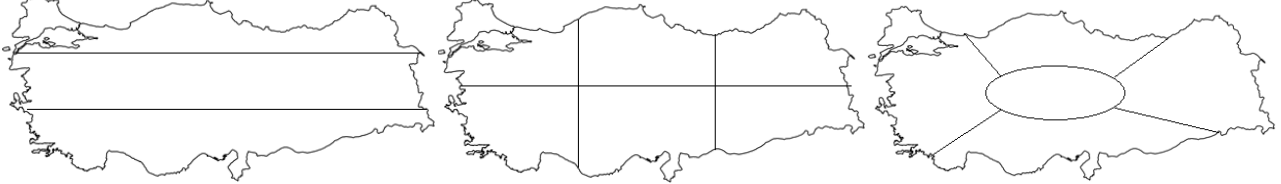
Türkiye Coğrafi Bölgelere Ayrılmasaydı Hangi Olumsuzluklar Yaşanırdı?

Katılımcılara "Türkiye, 7 coğrafi bölgeye ayrılmasaydı hangi olumsuzluklar yaşanırdı? Neden?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya Türkiye coğrafi bölgelere ayrılmasaydı 'Hiçbir olumsuzluk yaşanmazdı' türünde cevap veren katılımcıların oranı %45,5 (15 katılımcı), 'bilimsel araştırmalarda', 'lokasyon belirtmede', 'konu anlatımında' vb. sorunlar yaşanacağı yönünde fikir beyan edenlerin oranı ise %54,5'tir (18 katılımcı).

Türkiye coğrafi bölgelere ayrılmasaydı hiçbir olumsuzluk yaşanmaz aksine faydalı olurdu yönünde cevap veren katılımcılar; "Hiçbir olumsuz şey yaşanmazdı"(Ü1,Ö4,Ö7), "olumsuzluk yaşanacağını sanmıyorum"(Ö2,A2,3,6,11,15,16,17), "kayıp olmazdı"(A20), "sorun yaşanmazdı"(A19), "Şu andaki karışıklıkların oluşturduğu olumsuzluklar yaşanmazdı"(Ü4), "Aksine şuan birçok olumsuzluk var. Mevcut bölge kavramı coğrafi bilinci olumsuz etkiliyor. Kaldırılması faydalı olurdu"(A12) şeklinde açıklamalar yapmışlardır.

Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Günümüzde Kullanılan Şekliyle Değil De, Farklı Olsaydı Ne Tür Değişiklikler Yaşanırdı?

Katılımcılara "Türkiye'nin coğrafi bölgeleri günümüzde kullanılan şekliyle değil de, aşağıdakilerden biri gibi olsaydı sizce bugünküne göre ne tür değişiklikler olurdu? Neden?"

sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu aşağıdaki gerekçelerle karşı çıkmışlardır: "Hiçbir değişiklik olmazdı"(Ü1,A7,13,15,17,18,Ö4,10), "yanlış uygulamalar devam ederdi"(A4), "yanlıştır"(A4), "hiç mantıklı gelmedi"(A16), "Sadece isimler ve çizgiler bugünkünden farklı olurdu"(A8), "şimdikinden farklı olmazdı"(A6,12,20), "coğrafi hiçbir mantığı yok. Yani şu anki bölgelere benzerdi"(Ü2), "Hiçbir coğrafi faktörün dikkate alınmadığını gösterirdi"(Ü4,Ö3,5), "Gerçeği yansıtmadığı için faydalı olmaz ve benimsenmezdi. Eğitimde yanlış anlamalara, karışıklıklara neden olurdu"(Ö1), "Daha karışık bir durum ortaya çıkardı"(A10) "Öğrenilmesi zor daha karışık ayrımlar"(A11) ifadelerini kullanarak karşı çıkmışlardır. Ancak 1. ve 3. haritadaki tasniflere sıcak bakan katılımcılar da tespit edilmiştir (Ü2-3,5,Ö8-9, A1-2).

Bütün bu keyfiliğe rağmen bu tasnifleri şimdikine göre daha tutarlı bulanlar da vardır: "Aslında bunlar bile şimdikine göre daha mantıklı"(A3), "Her üç şekilde yapılan ayırım da bugünkü şeklinden daha mantıklı"(A19).

Türkiye'de Coğrafi Bölgelerin Nasıl Olması Gerektiği İle İlgili Bulgular

Katılımcıların, Türkiye yeniden coğrafi bölgelere ayırmak istense, bunun sanayi, turizm, tarım, deprem ve afet bölgeleri gibi kıstaslarla yapılabileceği fikrine sıcak baktıkları (%90,6), kendilerinden Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmaları istendiğinde, ölçütleri daha da çeşitlendirerek ekonomik (%48,1) ve fiziki coğrafya (%28,8) özelliklerini öne çıkardıkları belirlenmiştir.

Türkiye'deki Bölge Sınırlarının Belirlenmesinde Farklı Ölçütler Kullanılabilir Mi?

Katılımcılara, Türkiye coğrafi bölgelere ayrılırken "Sanayi bölgeleri, turizm bölgeleri, tarım bölgeleri, deprem bölgeleri, afet bölgeleri... gibi ifadelerin kullanılmasını ve uygulanmasını nasıl yorumlarsınız?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan bu soruya ekseriyetle olumlu cevaplar alınmıştır: "Doğru"(Ü2,4,Ö2,5,8,A6,7,12,13,16), "mantıklı"(A8,14), "yerinde"(Ü5) ve "gerekli"(Ö9), "uygun"(A1, 2), "uygulanabilir"(A5), "gayet olumlu"(A3), "olabilir"(Ü1), "faydalı"(Ö4), "daha sağlıklı olur"(Ö10), "kolaylaştırıcı"(Ö3), "pratik"(Ö6), "daha anlaşılır ve daha eğitici"(A10), "destekliyorum"(Ö7), "sakınca görmüyorum"(A18,19), "benzerlikler ve farklılıklar daha net ortaya konur"(A4), "zaten coğrafi ayırım bu şekilde olur"(A20) gibi. Ancak sadece üç katılımcı (Ü3, A9,Ö1) çekinceleri olduğunu belirtmiş ve açıklama yapma ihtiyacı duymuşlardır.

Türkiye Yeniden Coğrafi Bölgelere Ayrılabilir Mi?

Katılımcılara “Sizden bir coğrafyacı olarak Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırmanız istense, bunu hangi kıstasa göre yaptınız? Sorusu yöneltilerek, dilsiz bir Türkiye haritası üzerinde bunu -kendi kriterlerine göre- gerçekleştirmeleri beklenmiştir. Bu ayırma katılımcıların tek bir kriteri esas almadıkları, 18 farklı kategoride toplam 52 ölçüt kullandıkları belirlenmiştir. Bu ölçütlerden en fazla kullanılanları ekonomik (%48,1) ve fiziki coğrafya (%28,8) özellikleri ile ilişkili olmuştur. Bunun dışında ‘il sınırları’, ‘yön’, ‘nüfus ve yerleşme’ gibi ölçütler de tercih edilmiştir (Tablo 5).

Ölçütler		Görüş bildiren katılımcılar	f	%	Ölçütler		Görüş bildiren katılımcılar	f	%
1	Yer şekilleri	Ö2,A6,9,20	4	7,7	10	Sanayi bölgeleri	Ö2,3,10,A5,6,16	6	12
2	İklim özellikleri	Ü4,Ö2,A6,9,10,12,20	7	14	11	Maden bölgeleri	Ö2	1	1,9
3	Hidromorfik bölgeler	Ö2,	1	1,9	12	Ticaret bölgeleri	A5	1	1,9
4	Bitki örtüsü	Ü4,A10	2	3,8	13	Siyasi özellikler	A1	1	1,9
5	Toprak örtüsü	Ü4	1	1,9	14	Turizm bölgeleri	Ö2,6,10,A5,14,16	6	12
6	Nüfus ve yerleşme	Ü4	1	1,9	15	İl sınırları, idari bölge	Ü5,Ö9,A8	3	5,8
7	Kırsal-kentsel bölge	Ö2	1	1,9	16	Yön	A1	1	1,9
8	Sosyo – kültürel	Ö9	1	1,9	17	Meslek ve faaliyet grubu	Ü2,4,Ö5,A7	4	7,7
9	Tarım bölgeleri	Ö2,10,A5,14,15,16	6	12	18	Ayırım yapmam	Ü3,Ö4,A4,11,17	5	9,6
Genel Toplam								52	100

Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırmayacaklarını ifade eden katılımcılar (%9,6) Bunu; “Böyle bir ayırmanın gerekli olduğunu düşünmüyorum”(A11), “Harita üzerinde bile olsa parçalara bölmek görüşüme ters”(Ö4), “Bir ülkeyi coğrafi bölgelere ayırmak yanlış olduğundan dolayı hiçbir şekilde bölgelere ayırmam”(A4), “Ben bu ülkeyi artık her ne şekilde olursa olsun ayırmak istemiyorum”(A17), “Keskin sınırları olan bölgeler olmadığı için bir bölge haritası çizmem”(Ü3) ifadeleriyle açıklamışlardır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Coğrafyacı öğretim elemanları, coğrafya öğretmenleri ve coğrafya öğretmen adaylarının Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasına ilişkin yaklaşımlarını belirlemek amacıyla hazırlanan bu çalışmada elde edilen bulgulara dayanarak ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir;

- Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasının nedenleri arasında ilk iki sırayı ‘eğitim-öğretim’ (%27) ve ‘siyasi yapı’ (%24,3) ile ilgili açıklamalar almıştır. Bunları, ‘coğrafi faktörlerle ilişkilendiren nedenler’ (%17,6), ‘idari, iktisadi ve hizmet alanlarındaki planlamalara faydaları’ (%16,2) ve ‘Bölgelerin sınırlarının gösterilmesinde ve isimlendirilmesinde yaşanan karışıklıkları giderme’ (%4) gibi gerekçeler izlemiştir. Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırırken hiç bir kurala riayet edilmediğini ve bu uygulamanın son derece yanlış olduğunu ileri sürenlerin oranını ise %10,8’dir.
- Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasında fiziki coğrafya özelliklerinin daha fazla etkili olduğu vurgulanmıştır (Yer şekilleri: %24, iklim özellikleri: %20,7, bitki örtüsü: %12,4). Bunu sırayla nüfus özellikleri (%9,1), ekonomik faaliyetler (%8,3), yerleşme özellikleri (%6,6), siyasi coğrafya özellikleri (%5,8), denizleri (%2,5) ve yüzölçümü (%1,7) ile ilgili açıklamalar izlemiştir. Ayrıca Türkiye’nin konumu, hidrografik özellikleri, toprak özellikleri, tarihi özellikleri, sosyo-kültürel özellikleri ve komşuları da kullanılan kıstaslar arasında sayılmıştır. Hatta ‘herhangi bir ölçüt esas alınmamıştır’ (%4,1) diyen katılımcı da mevcuttur.
- Katılımcıların %68,6’sı Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırmanın ‘gerekli’ olduğunu, %31,4’ü ise bölge ayırmasına ‘ihtiyaç olmadığını’ ifade etmişlerdir. Türkiye coğrafi bölgelere ayrılmalı diyen katılımcılardan sadece %4,2’si coğrafi bölge ayırmanın ‘bugünkü gibi olması’ gerektiğini savunmuştur. %79,2’si ise bu ayırmanın ‘bugünkü gibi olmaması’ gerektiğini iddia etmişlerdir. %16,7’si ise bu ayırmanın nasıl olması gerektiği hususunda bir açıklama yapmamıştır.
- Katılımcıların %56’sı Türkiye’deki bölgelerin ve illerin sınırlarının birbirleriyle örtüşmemesini ‘geçerliliğini yitirmiş’, ‘gereksiz’, ‘mantıksız’, ‘yanlış’, ‘işlevsiz’ olarak, %28’i ‘bilimsel araştırmalarda’, ‘eğitimde’ hatalı değerlendirmelere neden olduğunu, %12’si ‘normal’, %4’ü de ‘düzeltmeli’ şeklinde nitelendirmiştir.
- Haber bültenlerindeki hava durumunun bölgelere göre sunulmasını, katılımcıların %76,5’i ‘yanlış’ bulduklarını beyan etmişlerdir. Bu hatayı düzeltmeye yönelik olarak da; ‘Kıyı bölgelerini sunarken deniz isimlerini vererek’, ‘Doğu Anadolu Bölgesi yerine ülkemizin doğusu ifadesini kullanarak’, ‘yönlere göre isimlendirerek’, ‘iklim bölgelerine göre’, ‘konuma dayalı’ ve ‘iller bazında’ sunumlar yaparak bilgi vermenin daha faydalı olacağı kanaatindedirler.

- Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki cetvelle çizilmiş bazı ülke sınırlarının 'o ülkelerin doğal koşullarından' (%59,1) ve 'siyasi vasıflarından' (%27,3) kaynaklandığı yönünde fikir beyan edilmiştir. Bu açıklamalardaki doğal koşullardan kasıt, esas itibarıyla 'çöllerdir'. Siyasi özellikler içerisinde ise baskın fikir 'batılı ülkelerin paylaşılması' yönündedir. ABD ve Kanada'daki cetvelle çizilmiş eyalet sınırları için; 'yüzölçüm', 'yönetim', 'çok soğuk alanlar', 'seyrek nüfus' gibi kavramlara atıfta bulunularak açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılar, cetvelle çizilmiş ülke ve eyalet sınırları ile Türkiye'deki coğrafi bölge sınırlarını karşılaştırdıklarında, neden Türkiye'nin coğrafi bölge sınırlarının cetvelle çizilemeyeceği ile ilgili dayanaklarında %61,1 oranında 'yer şekillerine', 'doğal ve beşeri faktöre', %38,9 oranında da 'siyasi yaklaşımlara' yer vermişlerdir.
- Katılımcıların tamamı, Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasının 'faydalı olmadığı' yönünde açıklamalar yapmışlardır. Ancak bu olumsuz ifadeleri kullanan katılımcıların %61,3'ü bu ifadelerine ek olarak '-zararlı olsa da şu faydalarını da unutmamak gerekir' türünde ifadeler kullanarak- faydalı olduğuna dönük olumlu beyanlara da yer vermişlerdir. Bu faydalar içerisinde en fazla zikredileni 'eğitimi ve öğretimi kolaylaştırması' yönündedir. Katılımcılar, Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmanın zararlı olduğuna dair 5 farklı kategoride toplam 43 görüş ileri sürmüşlerdir. Bu görüşler içerisinde siyasi (%46,5) içerikli açıklamalar en fazladır. Bunu eğitim - öğretim (%20,9), sosyal (%11,6), ekonomik (%11,6), coğrafi kıstasları kullanmama (%9,3) gibi açıklamalar izlemiştir. Bütün bu açıklamalara ek olarak "...Bu kadar yıldır bölgeler öğrenildi... İnsanlar bölgeleri çok farklı algıladı... Bu düşünceleri değiştirmek çok zaman alacak" ifadeleri de kullanılmıştır.
- Katılımcıların %54,5'i Türkiye coğrafi bölgelere ayrılmasına; 'Bölgesel kalkınma projeleri geliştirilirken yeterli ve kapsamlı bilgi derlenmesi zor olurdu', 'Üniversitelerde bölgesel coğrafya diye bir bölüm ve araştırma alanları oluşmazdı', 'Bilimsel araştırmalarda zorluk yaşanırdı', 'Lokasyon belirtmede sorunlar yaşanırdı', 'Ülkemizi bir bütün halinde anlatmak güç olurdu', 'Özel durumu olan coğrafi yapılar bilinmeyebilirdi', 'Hava durumu verilirken zor anlatılırdı', 'İlk ve orta öğretimde coğrafya eğitimi için derslerin verimli bir şekilde işlenmesi sağlanamazdı' gibi olumsuzluklar yaşanacağı üzerinde yoğunlaşmışlardır. Buna karşın Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmamanın faydalı olacağını düşünenlerin oranı da azımsanmayacak düzeydedir (%45,5). Katılımcılar bu konuyla ilişkili olarak; 'Hiçbir olumsuz şey yaşanmazdı', 'şu andaki karışıklıkların oluşturduğu olumsuzluklar yaşanmazdı' hatta 'kaldırılması faydalı olurdu' türünde açıklamalar yapmışlardır.
- Katılımcılar, kendilerine alternatif olarak sunulan -keyfi çizilmiş- üç farklı bölge haritasına 'sadece isimler ve çizgiler bugünkünden farklı olurdu', 'şimdikinden farklı olmazdı', 'şu anki bölgelere benzerdi', 'eğitimde yanlış anlamalara ve karışıklıklara neden olurdu' gibi gerekçelerle karşı çıkmışlardır.
- Katılımcılar, Türkiye coğrafi bölgelere ayrılırken "Sanayi bölgeleri, turizm bölgeleri, tarım bölgeleri, deprem bölgeleri, afet bölgeleri... gibi kıstasları kullanmayı %91 oranında 'doğru', 'mantıklı', 'uygun', 'uygulanabilir', 'faydalı', 'kolaylaştırıcı', 'pratik' gibi ifadeler kullanarak olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Ancak üç katılımcı (%9) bu uygulamanın 'doğru olmayacağı', 'karışıklığa yol açacağı' yönünde kanaat belirtmişlerdir.
- Kendi kriterlerini kullanarak bir coğrafi bölge oluşturan katılımcılar, bölge sınırı oluşturmada 18 farklı kategoride toplam 52 ölçüt kullanmıştır. Bu ölçütlerden en fazla kullanılanları 'ekonomik' (%48,1) ve 'fiziki' coğrafya (%28,8) özellikleri ile alakalı olmuştur. Bunları 'il sınırları'(%5,8), 'yön', 'nüfus ve yerleşme' ile ilgili ölçütler izlemiştir. Ayrıca bu hususta görüş beyan eden katılımcıların %9,6'sı ise 'Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmayacaklarını' ifade etmişlerdir.

Katılımcıların coğrafi bölge, doğal bölge, beşeri bölge kavramlarının tanımları ile ilgili sorulara verdikleri cevaplarla, literatürde kullanılan tanımlar arasında önemli ölçüde benzerlikler mevcuttur. Çalışma gurubunun bölge kavramı ile ilgili bu tutarlı yaklaşımları Koç ve Aksoy'un (2012:336) araştırmalarında ulaştıkları "...coğrafya öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin bölge kavramına ilişkin bilişsel düzeylerinin... yüksek olduğu" yönündeki bulgularını desteklemektedir.

Araştırmamızda elde edilen, 'Türkiye'yi bugünkü gibi coğrafi bölgelere ayırmanın faydalı/zararlı olduğu', 'Türkiye'nin farklı kıstaslar kullanılarak yeniden coğrafi bölgelere ayrılması gerektiği' türünde bulguları ile Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrıldığı I. Coğrafya Kongresi Raporlarındaki veriler birbirleriyle örtüşmektedir. Çünkü bu raporda 'bölge hudutları ve isimleri üzerinde son söz söylenmiş olmadığı' (I.Coğrafya Kongresi, 1941;77) vurgusu özellikle yapılmakta ve '...ilim adamlarının bölgeler tefriki hususundaki mesailerinin son hedefine varmış sayılamayacağı' (I.Coğrafya Kongresi, 1941;80) beyanı yer almaktadır. Hatta coğrafi bölgelerin sınırlarının belirlenmesinde yoğun emek harcayan Darkot'un (1955;146) "coğrafi bölgeler, ...yöre tetkikleri gelişir de... hudutları açıkça tesbit edilirse, o zaman bölge hudutlarının da bunlara göre düzeltilmesi zarureti meydana çıkacaktır" ifadeleri de bu doğrultudadır.

Araştırmamızda katılımcılar, mevcut coğrafi bölge sınırlarının -haber bültenlerindeki hava durumu sunumlarında, ders kitaplarında kullanıldığı gibi- sanki kat'î sınırların gibi telakki edilmesini kıyasıya eleştirmektedirler. Aslında bu haklı eleştiriler kongrede "...bölge sınırlarını ne cezri ayrılıklar tesbit eden çizgiler, ne de idari taksimatı ayıran kat'î hudutlar

şeklinde değil, üzerlerinde intikal vasıfları sezilen az çok geniş şeritler gibi telâkki etmek icap eder. Bazı sahalar vardır ki iki ayrı bölge arasında hakikî bir geçit yeri meydana getirirler. Böyle yerlerde, intikal vasıfları bakımından orayı komşu mıntakalardan birine veya ötekine bağlamayı tercih ettirecek coğrafi amilleri inceden inceye araştırmak lazım gelmektedir...”(I.Coğrafya Kongresi, 1941;81), “...Coğrafi vasıflar ekseriya tedricî bir surette tebeddül ve tahavvül ettiğinden bölge hudutları ekseriya harita üzerinde ince bir hat ile değil belki kalın bir şerit halinde gösterilebilir”(Selen, 1941;253) ifadeleriyle izah edilmiş ve öngörülmüştür. Bu ve benzeri açıklamalara daha sonra kaleme alınan birçok coğrafi eserde de rastlamak mümkündür. Nitekim bu hususta Gürsoy (1957;239) “Türkiye'nin coğrafi mıntaka, bölge ve yöreleri henüz tam mânasiyle tesbit ve tâyin edilmiş değildir”, Yücel (1987;9) “...Aynı ünite dâhilinde, bütün coğrafi elamanların müşterek bir özellik göstermesi, tasavvur bile edilemez. Ondan dolayıdır ki, asrımızın başında, coğrafyacıların dört elle sarıldıkları birden fazla tabii özelliğe göre tayin edildiği ifade edilen ‘tabii bölgeler’ ile coğrafi hususiyetlerin hepsi dikkate alınarak tespit edildiği söylenen ‘coğrafi bölgeler’ sadece birer hayaldir”, Doğanay (2002;33) “Coğrafi bölgeler, fiziki ve beşeri koşulları benzer kabul edilmiş genelleştirmelerden ibarettir. Örneğin 164000 km²lik Doğu Anadolu Bölgesi, tek bir coğrafi bölge olarak kabul edilmiştir. Ancak bu kabul, bir generalizasyonun eseridir. Yoksa ayrıntıda, bölgenin ne tıpatıp yeryüzü şekilleri, ne iklim şartları, ne bitki örtüsü, ne nüfus dağılımı ve ne de tarımsal faaliyetleri benzerdir” açıklamalarına yer vermişlerdir. Hatta Coğrafi bölge sınırlardaki bu genellemeler ve belirsizliklerden dolayı; Louis (1943) İç Anadolu bölgesinin Coğrafi Hudutları hakkında, Gürsoy (1957;238) Karadeniz-Marmara, Akdeniz-Güneydoğu Anadolu bölgeleri arasında, Yücel (1987;65) İçbatı Anadolu-Asil Ege arasında, Yiğit (1996;374) Doğu Bölgelerinin Yeniden Belirlenmesi hususunda, Erinç (1953) ve Özçağlar (2010;42) Doğu Karadeniz-Doğu Anadolu bölgeleri arasında, Kuşçu (2000). Güneydoğu Anadolu-Akdeniz Bölgeleri arasında, Kahraman (2006;295) Ege-Akdeniz bölgeleri arasında yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Araştırmacıların bu kanaatleri, katılımcıların sınırlarla ilgili zaman zaman dile getirdikleri eleştirilere cevap olabilecek niteliktedir. Özey’in (2016;105) “Hava durumu haberleri verilirken, haritalar Türkiye haritası olarak değil, çevre ülkeler ile birlikte sunulmalıdır” önerisi de bu bağlamda dikkate alınması gereken bir tekliftir.

Araştırmamızda katılımcıların Türkiye’deki bölgelerin ve illerin sınırlarının birbirleriyle örtüşmemesini değerlendirirken kullandıkları ‘coğrafi değil’, ‘işlevsel değil’, ‘mantıksız’, ‘yanlış’, ‘gereksiz’, ‘geçerliliğini yitirmiş’ gibi kanaatleri, kongre raporlarında; “Bu bölgelerin saha, huduet ve isim bakımından kat’î şekillerini aldıkları iddia edilemezse de, bugünkü coğrafya tedrisatımızın mühim bir ihtiyacına tekabül ettiklerini zannetmekteyiz”(I.Coğrafya Kongresi, 1941;82) ifadeleriyle zaten açıklanmıştır. Ancak bu öngöründe yer alan ‘coğrafya tedrisatına’ yönelik iyimser yaklaşımlar, araştırma bulgularındaki yer yer ‘bilimsel araştırmalarda ve eğitimde hatalı değerlendirmelere ve karışıklıklara neden olduğu’ eleştirileriyle önemli ölçüde ayrılmaktadır. Bu ayrışmayı farklı araştırmalarda da görmek mümkündür. Nitekim Bilgili’nin (2016;128) “Ülkeyi, bölgelere ayırmak problemlili iken, bu problem illerin farklı bölgelere paylaştırılması ile daha da karmaşık hale getirildi. Bu yaklaşım bölge coğrafyasının öğretimi daha da kolaylaştırdığı tezini de havada bırakmaktadır. Aynı tanımlı farklı bölgeler, bölümler ve yöreler altında defalarca yapmak kolaylaştırmaktan ziyade daha da zorlaştırmaktır. Biktırıcı bir tekrara ve ezbere dayalıdır. Pragmatik bir anlayıştan uzak ve pedagojik temelden de yoksundur. Bu nedenlerle bölgelerin revize edilmesi çözüm değildir. Çözüm bu bölgelerin kaldırılmasıdır” ifadeleri, Özçağlar’ın (2010;48-49) “...coğrafi bölge sınırlarıyla idari bölge sınırları çok yerde çakışmamaktadır. Ülkemizde Avrupa Birliği standartlarına uygun planlı bir idari bölünüş yapılmadığı için, mevcut 81 ilden 53’ü bütünüyle bir coğrafi bölge içinde kalırken 28 ilin idari alanı birden fazla coğrafi bölgede yer kaplamaktadır... Başlangıçta pedagojik amaç gözetilerek yapılan coğrafi bölge ayırımında planlama konusu fazlaca dikkate alınamamıştır. Pedagojik amaçlı da olsa, bilimsel esaslara bağlı kalarak belirlenen coğrafi bölgelerin daha sonraki yıllarda yapılan yeni araştırma-inceleme sonuçlarına göre hatalı yönleri düzeltilmemiştir. Başlangıçta devletin coğrafi bölge sistematiğine uygun planlamalar yapmak gibi bir niyetinin bulunmaması yüzünden, mülki idari bölgeleri bütünüyle coğrafi bölgelerle uyumlu hale getirilmemiştir... İl alanlarını ayrı ayrı ele alarak veya gruplayarak oluşturulan devlet hizmet bölgeleri kesinlikle coğrafi bölgelerle uyumlu değildir. Bu itibarla Türkiye’de coğrafi bölge, coğrafi bölüm, coğrafi yöre bazında net ve doğru istatistik veri bulunmamaktadır” şeklindeki açıklamaları bu durumla paralellik gösteren araştırmalardandır. Özçağlar’ın (2010;49) belirlediği bu tür yanlışlıkları gidermeye matuf çalışmaları ve önerileri de mevcuttur: “coğrafi bölge sınırları büyük ölçüde ilçe sınırlarıyla çakıştırılarak yeniden çizilmesi... ilçe merkezi hangi bölgede bulunuyorsa ilçenin bütününe kapsayan istatistik verilerin ilçe merkezinin bulunduğu coğrafi bölgeye dâhil edilmesi...” gibi. Yine Özçağlar (2003;17) “doğal ve beşeri kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirmek için yapılan planlamaların coğrafi ve idari yünden birbiriyle bütünleşmiş bölgelere göre yapılması zorunluluğu bulunmaktadır” ifadesini kullanmaktadır. Bu tür çözüm önerilerini destekleyen Ecemiş Kılıç ve Mutluer (2004;27) ise planlamanın coğrafyadan yararlanması için “coğrafyanın bölgeye yönelik çalışmalarını planlamaya veri oluşturacak biçimde tanımlamasının” planlama ile coğrafya arasındaki bağlantıların kurulmasını kolaylaştıracağını öngörmektedirler.

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyeliğinin bir gereği olarak hazırlanan ‘İstatistiki Bölge Birimlerinin Sınıflandırılmasını’ değerlendiren Taş (2006;186, 196) araştırmasında; artık Türkiye İstatistik Kurumunun tüm istatistiki bilgi ve verilerini, bu sınıflandırmaya göre hazırlayacağını, dolayısıyla da tüm yatırım ve planların bu bölgelere göre yapılması gerektiğini ifade

etmektedir. Bundan dolayı da coğrafi bölgelerin geri planda kalacağını, istatistiki bölgelerinin coğrafi bölgelerle uyumlu hale getirilmesinin bir zorunluluk olacağını vurgulamaktadır. Bunun amacına ulaşması için de uzman coğrafyacıların da yer aldığı bir komisyonun bölgeleri tekrar gözden geçirilmesine ihtiyaç olduğunu belirtmektedir.

Bölge sınırlarındaki karışıklıkları gidermeye yönelik olarak Kahraman'ın (2006;295) Ege ve Akdeniz coğrafi bölgelerini ayıran sınırı jeomorfolojik açıdan değerlendirdiği makalesinde kullandığı *"...Ege ve Akdeniz coğrafi bölgelerini ayıran sınırların birbiri ile uyumlu olmadığı gibi jeomorfolojik açıdan da rasyonel olmadığı görülmektedir. Bu bakımdan, belirtilen sınırların... önerdiğimiz biçimde tadil edilmesi, uygun görülmektedir"* ifadeleri, katılımcıların kıstaslar bağlamında yaptıkları eleştirilere cevap olabilecek niteliktedir.

Araştırmamızda ulaşılan sonuçlar arasında Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmanın 'gerekli' ya da 'gereksiz' olduğu gibi birbirine zıt görüşler, yapılan farklı araştırmalarda da kendine yer bulmuştur. Örneğin Bilgili (2016;128-129) *'Türkiye'de ele alınan şekliyle bölge coğrafyası ölüdür. Batı'da, Türkiye'deki şekliyle bölge coğrafyası bulunmamaktadır... Türkiye'dekine benzer bölge coğrafyası ayrımı Fransa, ABD, Kanada ve İngiltere gibi ülkelerin hiçbirinde bulunmamaktadır'* vurgusunu özellikle yapmaktadır. Yiğit (2000;526) bu hususta *"Birbiri ile uyumsuz, birçok farklılıklar gösteren geniş bölgeler yerine, kendi içinde bir bütünlük gösteren, idarî, hizmet ve plan bölgeleri olarak da kullanılabilir coğrafi bölgelerin oluşturulması gerekmektedir..."* temennisini dile getirmektedir. Bu görüşle örtüşebilecek ifadeler kullanan Özçağlar (2003;17) *"Bölge konusunda yaşanan sıkıntıların giderilebilmesi ve ülke bütününde her konuda güvenilir, sağlıklı istatistik verilere dayalı planlama yapılabilmesi için başta DPT, DİE, İçişleri Bakanlığı, Harita Genel Komutanlığı olmak üzere üniversitelerin coğrafya ve bölge planlama bölümlerinin bir araya gelerek ortak çalışma yapmaları gerekmektedir..."* önerisinde bulunmaktadır. Tuncel (2011;8) ise *'Bölge sınırları tartışılabilir, ama... "bölge olmasın" olmaz. Çünkü bölgeye ayrılmadan, hiçbir ülke bölgelere ayrılmadan anlatılamaz'* ifadelerini kullanmaktadır. Bu yaklaşıma benzer temalar içeren Arınç'ın (2013;13) araştırmasında *'Coğrafi bölgelerin sorgulanmasının gelişmiş batı ülkelerinde, artık gereksiz bir tartışma konusu olarak görüldüğü, ...hem coğrafya öğretimi, hem de coğrafyanın en pratik ve didaktik uygulama alanlarından biri olan coğrafi bölgelerin öğretilmesi sürecinin bilinçsizce zayıflatıldığı dile getirilmiştir... Dünyada da Türkiye'de de var olan coğrafi bölgelerin iyi açıklanamayan gerekçelerle coğrafya öğretiminden ve müfredat programlarından kaldırmaya çalışmanın hiçbir kimsenin hakkı olmadığından'* söz edilmiştir. Arınç bu araştırmasında ayrıca, *'coğrafi bölge realitesinin reddedilmesi halinde coğrafyadan ayrılarak bağımsızlaşmış jeoloji, demografya, meteoroloji, şehir ve bölge plânlama vb. gibi, bölge bilimi adı altında coğrafyanın bir uygulama alanını daha kaybetmesi sonucunu doğuracağı, bu kopuşun, mesleğe gönül verecek nesillerin, çalışma alanlarının ve konularının, biraz daha daraltılması anlamına geleceği'* görüşünü ileri sürmüştür. Bu olumsuzluğu gidermeye yönelik olarak da; *'...yapılan coğrafi nitelikli araştırmalar, henüz yeterli bilgi birikimi oluşturacak düzeye ulaşmamıştır. Yöre araştırmalarının sayısının artması ve aynı zamanda kalitesinin yükselmesine paralel şekilde, bölge tasnifi ve reel plânlama çalışmaları, rasyonel-radikal esaslara daha uygun hale gelecektir. Bu çabalar Bölge Bilimi'nin, coğrafyadan ayrılarak bağımsızlaşmasını da önleyecektir...'* (Arınç, 2013;22) öngörüsünde bulunmuştur. Bu hususta Topal (2014;379) ise *"Bir üniversite öğrencisi için bölgesel coğrafya dersleri, Dünyayı daha iyi algılayabilmesinde önemli rol oynayacaktır"* ifadesini kullanmaktadır. Bu görüşlerin aksine Bilgili (2016;128) Türkiye'deki coğrafi bölgeler için *'...bire zihin haritasıdır. Altyapısı sağlam olmayan sosyal yapılandırmalardır. Fazlasıyla sübjektiftir. Çünkü birçok kişiye göre zaten hiçbir zaman olmadılar. Hayali çizilen sınırlardı. Bu sınırlar aşıldığında bambaşka bir coğrafyalara geçilmiyordu. Aslında ayrı olduğu düşünülen bu bölgeler çoğu bakımdan benzer özellikleri taşımakta olup, topolojik ağlarla birbirlerine bağlıydılar. Bu bölgeler sadece bölgeleri çizenin veya bu bölgeleri hissedenin gözüyle var oldular'* ifadelerini kullanmaktadır. Bölgelerin neden kaldırılması gerektiği ile ilgili olarak da *'Türkiye bölge coğrafyası kalkmalı mıdır? Batı'daki yaklaşımları ve sosyal bilimlerdeki gelişmeleri dikkate aldığımızda 50-60 yıl önce kalkması gerekirdi. Neden kalkmalı sorusunu... cevaplayalım: Türkiye bölge coğrafyası; betimleyici, genelleme yapamıyor, özcü bir yaklaşıma sahip, idiyografik, anakronik, günümüz mekân algısı ile örtüşmüyor, olumsuz genellemelere açık, gerçekle bağdaşmıyor, özgücü bir özellik içeriyor, değişime kapalı, determinizme yakın, sosyal bilimler felsefesindeki yaklaşımlara uygun olmaması gibi özellikleri nedeniyle bilimsel açıdan hayli problemlidir'* (Bilgili, 2016;130,131) açıklamalarını yaparak araştırmasını neticelendirmektedir.

Katılımcıların, Türkiye coğrafi bölgelere ayrılırken *'Sanayi bölgeleri, turizm bölgeleri, tarım bölgeleri, deprem bölgeleri, afet bölgeleri...'* gibi kıstasları kullanmayı önermeleri ile Yücel'in (1987;9) *'...tek bir özellik alınarak coğrafi bölgeler ayrılabilir: yeryüzü şekillerine göre çizilmiş bölgeler, iklim, bitki örtüsü, nüfus, nüfus sıklığı, ziraî bölgeler gibi. Tabiatla, bunlardan her birine göre çizilmiş bölgeler mevcuttur ve yurdumuzun bu yolla yeni bir coğrafi taksimatı yapılmadığı müddetçe, I. Türk Coğrafya Kongresi tarafından belirlenmiş coğrafi bölgelerin sınırlarına vâki itirazları önlemenin imkânı yoktur'* ve Yiğit'in (2006;34) *'Strabonun bölgesel tasvirleri, Kâtip Çelebi'nin idari bölümleri, Carl Ritter Erdkunde'nin nehir sistemleri ve su bölümü çizgisine göre'* tasniflere atıfta bulunmaları, bölge ayırımında farklı kriterlerin kullanılabilirliğine işaretler olarak algılanmaktadır. Ayrıca Selen'in (1941;253) bölge sınırlarının belirlenmesinde kullanılan ve kullanılabilir kriterlerle ilgili açıklamaları da bu bağlamda değerlendirilebilir; *'...Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırırken evvelâ dikkatimizi çeken şey, morfolojik evsafdır. Bu morfolojik hususiyete iklim ve nebat örtüsü bakımından olan farklar da inzımam eder.*

Anadolu gibi uzun bir tarihe malik olup muhtelif medeniyetlerin zuhur ve inkişafına sahne olmuş bir ülkede tabii muhitin beşeri hayat üzerindeki tesirlerini araştırmak ve hususiyetler bulmak ta kabildir...'. Bilgili'nin (2016;131) ifadeleri bu açıklamalara sonuç olabilecek niteliktedir: 'Türkiye'deki mevcut bölgesel coğrafya yerine en uygun bilimsel yaklaşım; günümüz sosyal bilimlerin anlayışına uygun, ilişkisel, insan failliğinin ön planda olduğu, bilimsel bilgiyi sadece fiziki çevreden değil içinde bulunduğu kültürel, tarihsel ve sosyal bağlarla kuvvetlendiren mekânsal sentez olmalıdır.'

Araştırmamızda ve yapılan araştırmalarda coğrafi bölge ile ilgili yeni çalışmalara ihtiyaç olduğu sürekli vurgulanmıştır. Örneğin Yiğit (2006;33,42,43) çalışmasında '...coğrafyacıların öncelikle kendilerinin bölge belirleme konusunda uzman olduklarını ispatlamak zorunda oldukları kanaatini dile getirmiştir. Buna bağlı olarak da bölgelerle ilgili kurumsal ya da toplu önerilerden önce çok sayıda bireysel çalışmanın yapılmış olması gereğinden bahsetmiştir. Ancak bunun da bugün için var olduğunu söylemenin zor olduğunu' ifade etmiştir. Çalışmasında ayrıca 'genel coğrafi bölgelerden ziyade konusal (sistematik) coğrafi bölgelere ağırlık verilmesinin gerekliliği üzerinde durmuştur'. Tuncel (2011;8) ise çözüm önerisinde; 'Sınırlar üzerinde tartışmak yerine, yöre çalışmaları yapsalar, yöre çalışmaları Türkiye'de çoğalırsa zaten bu iş kendiliğinden hallolur' ifadelerine yer vermiştir.

Araştırmamızda katılımcılar, Türkiye'nin mevcut coğrafi bölgelere ayrılmasında fiziki coğrafya özelliklerinin daha fazla etkili olduğunu beyan etmişlerdir. Ancak kendilerinden kendi kıstaslarını kullanarak bir coğrafi bölge oluşturmaları istendiğinde ise daha çok 'ekonomik coğrafya' özelliklerine vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Bu durum Özçağlar'ın (2010;45) tespitleriyle benzeşmektedir. Şöyle ki; 'Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin sınırlarının belirlenmesinde, genelde doğal unsurlar (yeryüzü şekilleri, iklim, bitki örtüsü, hidrografik koşullar) belirleyici unsur olmuştur. Beşeri faaliyetlerin şekillenmesi temelde doğal faktörlere bağlı olduğu için, 1941 yılında coğrafi bölgelerinin taksimatıyla ilgili çalışmalar yapan coğrafyacılar ağırlıklı olarak doğal unsurları esas almışlardır.'

Katılımcılar; Türkiye'nin 'coğrafi bölgelere ayrılmasının nedenleri arasında', 'sınırlarının cetvelle çizilemeyeceği ile ilgili açıklamalarında', ve 'coğrafi bölgelere ayırmanın neden zararlı olduğuna dair görüşlerini açıklarken' sürekli siyasi unsurlara atıfta bulunmuşlardır. Bu yaklaşım Özey'in çalışmalarındaki fikirlerle benzeşmektedir; 'Coğrafi bölgeler arasındaki dengesizlik, bölge insanları tarafından devlet yönetimine karşı yanlış algılanmıştır. Zaman zaman coğrafi bölge kavramı, siyasi bölge kavramı olarak algılanmış ve bu yanlış algılama çok büyük sıkıntılar doğurmuştur' (Özey, 2006;1,3) ifadelerine yer vermiştir. Bu açıklamalarını 'Osmanlı eyalet sınırları ile bugünkü ülkelerin sınırları benzerlik göstermektedir... 7 coğrafi bölgenin 6'sı genel özellikleri ile ülke sınırları dışında da devam etmektedir... Fakat yeni yazılan makalelerde, bölgelerin adları ve sınırları tartışılırken, hep Türkiye coğrafyası haritası üzerinde durulmuş ve ülke sınırları dışına çıkılmamıştır... Birinci Coğrafya Kongresinde coğrafi bütünlük vurgulanmıştır. Ancak Türkiye'nin yakın tarihi göz ardı edilmiştir... Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinin her biri, diğerlerinden ayrılarak Sevr Anlaşmasında çizilen haritanın uygulamaya konulması çalışmaları devam etmektedir... Çözüm için Türkiye coğrafi bölgeleri haritası, tüm atlaslardan kaldırılmalıdır. Türkiye fiziki haritası ve il sınırlarını gösteren Türkiye siyasi haritası kullanılmalıdır. Ders kitaplarında, Türkiye coğrafi bölgeleri bölümleri çıkarılmalıdır. Türkiye coğrafyası dersleri, ayrıntılı ve bir bütün olarak, Türkiye fiziki coğrafyası, Türkiye beşeri coğrafyası ve Türkiye iktisadi coğrafyası adlarıyla okutulmalıdır. Türkiye il idari sınırları da zamanın şartlarına göre yeniden düzenlenmelidir. Kamu kurum ve kuruluşların çalışmalarında, coğrafi bölgeler kavramı yerine çalışmaların amaçlarına uygun olarak hizmet bölgeleri kavramı kullanılmalıdır' önerileriyle sonuçlandırmıştır. Ayrıca 'ülke sınırlarını gösteren siyasi haritalar hariç, diğer tüm haritalar, küresel, kıtasal olarak hazırlanmalıdır... Batı Anadolu... yerine, Anadolu'nun batısı yazılmalıdır' (Özey, 2016;105) ifadelerine de yer vermiştir.

Bütün bu araştırma ve tartışmalara, coğrafyacıların devam edeceği öngörüsüne; 'Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin sınırları, dün olduğu gibi, gelecekte de tartışılmaya devam edecektir. Bu tartışmaya neden olan esas unsur, bu sınırların bir kısmının insan ömrü ile kıyaslandığında dahi son derece kısa süre de değişen coğrafi özellikler de göz önüne alınarak belirlenmiş olmasıdır. Bütünü kaybetmeden yapılacak her türlü değerlendirme, çevrenin daha iyi tanınması ve kavranması için iyi bir araç olmaya devam edecektir' (Avcı, 2011;98). 'Coğrafyacılar, bölge biliminin gelişmesine hem kurumsal bakımdan hem de bilimsel bakımdan çok önemli katkılar yapmışlardır. ...Coğrafyacılar sadece geçmişte değil, günümüzde de bölge bilimi içinde başat rol oynamaya devam etmektedirler' (Yavan, 2007;123) ifadeleri örnek gösterilebilir.

Katılımcıların Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasına ilişkin yaklaşımlarının analiz edildiği bu araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak aşağıdaki öneriler yapılabilir;

- Katılımcıların mevcut coğrafi bölgelerin ayrımı ile ilgili ittifak ettikleri sarif bir bilgileri yoktur. Bu durum Türkiye 'coğrafi bölgelere ayrılmayacaksa' ya da 'ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden farklı coğrafi bölgelere ayrılacaksa' bunun nedenleri ve gerekçeleri ayrıntılı bir biçimde açıklanarak yapılmalıdır. Çünkü Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasında 'Hiçbir ölçüt esas alınmamıştır' diyen katılımcıların sayısı azımsanmayacak kadar çoktur.
- Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırmanın 'gerekmediği', 'gerekli olduğu' fakat bunun 'bugünkünden farklı olması ve tam bir ittifak sağlanarak gerçekleştirilmesi' gibi bulgular, Türkiye'yi farklı yeni bir coğrafi bölgeye ayırmaya ya da

bölgeleri kaldırma tartışmalarına zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda yürütülen yapıcı tartışmalar, coğrafyacılar tarafından desteklenerek, nihai hedefe ulaşılan kadar sürdürülmelidir.

- Katılımcıların Türkiye'deki coğrafi bölgelerin ve illerin sınırlarının birbirleriyle örtüşmemesini '*coğrafi değil*', '*işlevsel değil*' gibi ifadelerle nitelendirmesi, yeni bir coğrafi bölge anlayışı oluşturma girişimine -her yönüyle hazır olunması gerektiğine- işaret eden göstergeler olarak okunmalı ve çalışmalara başlanmalıdır.
- Haber bültenlerindeki hava durumunun bölgelere göre sunulmasının '*yanlış*' olduğu beyanı araştırmanın sonuçları arasındadır. Bu hatayı düzeltmeye yönelik olarak girişimler başlatılmalıdır. '*İklim bölgelerine*', '*Yerleşme yerlerine*', '*akarsu havzalarına*' göre sunum yapma yönündeki bulgular değerlendirmeye alınmalıdır.
- Katılımcıların Türkiye'deki coğrafi bölge sınırlarının '*yer şekilleri*', '*doğal*', '*beşeri ve siyasi faktörler*' sebebiyle çizilemeyeceği ile ilgili açıklamaları, şayet hazırlanacaksa yeni bir coğrafi bölge uygulamasında dikkate alınmalıdır.
- Katılımcıların Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılmasının faydalarına yönelik üzerinde en fazla durdukları özellikler, mevcut bölgelerin '*eğitimi ve öğretimi kolaylaştırması*' ile alakalı olmuştur. Bu bakış açısı yapılacak bir coğrafi bölge uygulamasında mutlaka dikkate alınmalıdır. Hatta katılımcıların mevcut coğrafi bölgelerin zararları arasında saydıkları '*siyasi bölge algısı*', '*öğretim açısından öğrencinin kafasında karışıklığa sebep olması*', '*sen oralısın - sen buralısın kavramlarını zihinlere yerleştirmesi*', '*yatırımların bölgelere eşit yapılmadığı iddiası*', '*bölgelerin coğrafi kriterlere uyumlu yapılmamış olması*' gibi yargılara cevap bulacak nitelikleri taşıyor olmalıdır. Ayrıca katılımcıların coğrafi bölge ayırımında kullanılmasını istedikleri '*tek bir bölge ayırımına gidilmemesi*', '*yeni veriler ışığında yeniden değerlendirilmesi*', '*yıllardır öğretilen bu düşünceleri değiştirmenin çok zaman alacağı öngörüsü*', '*tamamen coğrafi olması*' gibi çekincelere itibar edilerek hazırlanması gerekmektedir.
- Katılımcıların Türkiye coğrafi bölgelere ayrılmasaydı '*Hiçbir olumsuz şey yaşanmazdı*', '*hatta kaldırılması faydalı olurdu*' türündeki açıklamalarına istinaden; Türkiye yeniden farklı coğrafi bölgelere ayrılmamalı fikri her platformda ayrıntılı bir şekilde tartışılmalı ve kabul görüyorsa bölgeler kaldırılabilir. Şayet Türkiye coğrafi bölgelere ayrılacaksa, bunu katılımcıların -Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayrılması gerektiği yönünde- belirttikleri katkılara cevap verecek şekilde hazırlamak gerekmektedir. Çünkü katılımcıların büyük çoğunluğu, günümüzde kullanılan coğrafi bölgelere alternatif olarak sunulan -keyfi çizilmiş- üç farklı bölge haritasına coğrafi olmadığı gerekçesiyle karşı çıkmışlardır.
- Araştırmada tespit edilen; Türkiye coğrafi bölgelere ayrılırken '*sanayi bölgeleri*', '*turizm bölgeleri*', '*tarım bölgeleri*', '*deprem bölgeleri*', '*afet bölgeleri*' gibi -ihtiyaca göre değişen- kistaların dikkate alınabileceği sonucu, yapılacak yeni çalışmalarda özellikle dikkate alınmalıdır. Ayrıca katılımcıların; '*yer şekilleri*', '*iklim özellikleri*', '*hidromorfik bölgeler*', '*bitki ve toprak örtüsü*', '*nüfus ve yerleşme*', '*siyasi - sosyo - kültürel özellikler*', '*tarım-sanayi-maden-ticaret-turizm bölgeleri*', '*kırsal-kentsel ve idari bölge*', '*meslek ve faaliyet grupları*', '*yön... gibi kriterleri kullanarak oluşturdukları bölge sınırları da ihtiyaçlara göre hazırlanacak yeni bir coğrafi bölge çalışmasında alternatifler arasında kullanılabilir.*

Kaynakça

- Altunışık, R. , Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakaya Yayıncılık.
- Ariç, K. (2013). Coğrafi metodoloji açısından bölgesel coğrafya, bölge bilimi ve coğrafi bölgeler. *Türk Coğrafya Dergisi*, 60, 13-24.
- Arslan, M. (ed.), Aşılıoğlu, B., Savaş, B., Şahin, Ç., Aydoğan, İ. & Genç, S. Z. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Avcı, S. (2011). Birinci Coğrafya Kongresi ve Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Hakkındaki Tartışmalara Dair Bir Not. *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 57, Sayfa:95-99, İstanbul.
- Balci, A. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Bilgili, M. (2016). Sosyal bilimler felsefesi açısından Türkiye'deki üniversitelerde bölgesel coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi* 33, 114-134.
- Birinci Coğrafya Kongresi, (1941). *T.C. Maarif Vekilliği, Raporlar, Müzakereler, Kararlar*. Ankara.
- Böke, K. (ed.), Özdoğan, A., Sevinç, B., Güler, C., Büker, H., Demir, İ. ve ark., (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Alfa yayıncılık.
- Christopherson, W. R. (2009). *Geosystems*. United states: Prentice Hall.
- Darkot, B. (1955). Türkiye'nin coğrafi bölgeleri hakkında. *Türk Coğrafya Dergisi*, 13-14, 141-149.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri (Ortaöğretimde Coğrafya Eğitiminin Esasları)*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Duman, B. (2008). *Öğrenme – Öğretme Kuramları ve Süreç Temelli Öğretim*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Ecemiş Kılıç, S. & Mutluer, M. (2004). Coğrafyada ve bölge planlamada bölge kavramının karşılaştırmalı olarak irdelenmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 13, 17–28.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Eriç, S. (1953). *Doğu Anadolu Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Yay. No: 572, Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:15, İstanbul.

- Gürsoy, C. R. (1957). Türkiye'nin coğrafi taksimatında yapılması icabeden bazı tashihler. *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi*, 1-3, 219-239.
- Hoşgören, M. Y. (1987). *Jeomorfolojinin Ana Çizgileri I*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Rektörlük Yayınları No: 3132.
- Hürriyet, (2015). 25 Aralık 2015 tarihinde http://www.hurriyet.com.tr/perunu-utanc-duvarina-tepkiler-buyuyor-40031418?_sgm_campaign=scn_a0046116293a0000&_sgm_source=40031418&_sgm_action=Click-Dynamic, adresinden edinilmiştir.
- İzbirak, R. (1968). *Coğrafi Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Milli eğitim basımevi.
- Kahraman, N. (2006). Ege ve Akdeniz coğrafi bölgelerini ayıran sınırın jeomorfolojik açıdan değerlendirilmesi. *Türkiye'de bölgesel farklılıklar*. Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, IV. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu*.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel yayın dağıtım.
- Ketin, İ. (1982). *Genel Jeoloji. Yerbilimlerine Giriş*. Cilt 2, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, sayı 1096.
- Koç, H. & Aksoy, B. (2012). Coğrafya eğitiminde bölge kavramı, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 25.
- Kurter, A. & Hoşgören, M. Y. (1986). *Jeomorfoloji Tatbikatı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 1944.
- Kuş, E. (2003). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri: Nicel Mi; Nitel Mi?* Ankara: Anı yayıncılık.
- Kuşçu, V. (2000). *Güneydoğu Anadolu ile Akdeniz bölgeleri arasındaki sınırın yeniden belirlenmesi üzerine bir deneme*. (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ).
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel yayınları.
- Louis, H. (1941). Türkiye coğrafyasının bazı esasları. *Birinci Coğrafya Kongresi* (Kitabı) sf. 171-228.
- Louis, H. (1943). İç Anadolu ve coğrafi hudutları. *Türk Coğrafya Dergisi*, 1, 51-70.
- Özçağlar, A. (2003). Türkiye'de yapılan bölge ayrımları ve bölge planlama üzerindeki etkileri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(1), 3-18.
- Özçağlar, A. (2010). Bölge kavramı ve sistematigi. *Ders notları*. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- Özey, R. (2006). Coğrafi bölgelerin siyasi bölgeler olarak algılanması ve sonuçları. *Avrupa Birliği Sürecindeki Türkiye'de Bölgesel Farklılıklar*. Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, IV. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu*.
- Özey, R. (2016). Bölgesel coğrafya serüveninde yanılgılar. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 98-106.
- Selen, H. S. (1941). Türkiye'nin coğrafi bölgelere taksimine dair bir muhtıra. *Birinci Coğrafya Kongresi* (6-21 Haziran 1941). T.C. Maarif Vekilliği, Raporlar, Müzakereler, Kararlar, 251-255.
- Sönmez, V. (2009). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Tanrıoğen, A. (ed.), Aypay, A., Cemaloğlu, N., Sarpkaya, R., Ellez, A. M., Şahin B. ve ark., (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Taş, B. (2006). AB Uyum sürecinde Türkiye için yeni bir bölge kavramı: İstatistikî bölge birimleri sınıflandırması. *Afyonkarahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 186-198.
- Topal, B. 2014. Bölgesel coğrafyanın gelişim süreci, ABD'deki durumu ve bölgesel coğrafyada program geliştirmeye bir örnek. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 363-380.
- TRT Haber, (2015). 04 Temmuz 2017 tarihinde <http://www.trthaber.com/foto-galeri/dunyanin-en-iliginc-sinirlari/7665/sayfa-19.html>, adresinden edinilmiştir.
- Tuncel, M. (2011). Birinci Coğrafya Kongresi'nde Türkiye coğrafi bölgelerinin isimlendirilmesi, sınırlandırılması, tespiti ve günümüze kadar etkileri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 57, 1-10.
- Türkçe Sözlük (1979). Türk Dil Kurumu (TDK) Yayınları, 403.
- Yalçınlar, İ. (1985). *Strüktürel Jeomorfoloji*. Cilt I. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 800.
- Yavan, N. (2007). Bölge biliminin gelişiminde coğrafyacıların rolü. *İTÜ Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlaması Kongresi*, s.109-126.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: seçkin yayıncılık.
- Yiğit, A. (1996). Türkiye'nin Doğu bölgelerinin yeniden belirlenmesi hakkında düşünceler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 357-376.
- Yiğit, A. (2000). Türkiye'de Daha kullanışlı coğrafi bölgeler oluşturma gerekçeleri ve öneriler. *Karadeniz Teknik Üniversitesi, 9.Ulusal Bölge Bilim/Bölge Planlama Kongresi*, s.514-528.
- Yiğit, A. (2006). Geçmişten günümüze Türkiye'yi bölgelere ayırma çalışmaları ve yapılması gerekenler. *IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, s.33-44.
- Yücel, T. (1987). *Türkiye Coğrafyası*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, No:68.